

PROGRAM MINIMÁLNÍ PREVENCE, PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ A PROGRAM PROTI ŠIKANĚ PRO ŠKOLNÍ ROK 2015/2016

ZÁKLADNÍ ŠKOLA DOBŘÍŠ,
KOMENSKÉHO NÁM. 35, OKRES PŘÍBRAM

Žije-li dítě káráno, naučí se odsuzovat.
Žije-li dítě v nepřátelství, naučí se útočit.
Žije-li dítě v posměchu, naučí se vyhýbavosti.

Ale

Žije-li dítě v povzbuzení, naučí se směrlosti
Žije-li dítě v toleranci, naučí se trpělivosti.
Žije-li dítě s pochvalou, naučí se oceňovat.
Žije-li dítě v poctivosti, naučí se spravedlnosti.
Žije-li dítě v bezpečí, naučí se věřit
Žije-li dítě přijímáno a obklopeno přátelstvím,
naučí se ve světě hledat lásku

Zpracovala: Ing. Eva Skalická, školní metodik prevence rizikového chování

Dobříš, 1. října 2015

čj.: ZŠ/01178/2015-ES

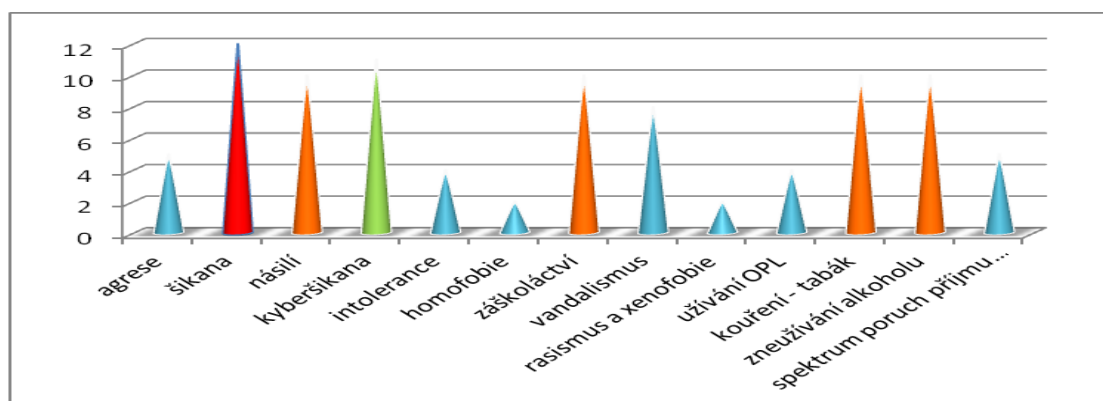
Obsah

1. Úvod	3
2. Hodnocení minimálního preventivního programu za školní rok 2014/2015	4
3. Charakteristika školy a analýza současného stavu na škole – školní rok 2015/2016	15
4. Garant programu, spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi	21
5. Vzdělávání pedagogů v oblasti prevence	21
6. Cíle a obsah prevence na škole, konkretizace úkolů a časový harmonogram	22
7. Metody při realizaci prevence	28
8. Projekt realizovaný školou	29
9. Program proti šikanování	35
9.1. Sociální klima třídy	37
9.2. Agresivní chování	42
9.3. Kyberšikana	44
9.4. Šikana	47
9.5. Krizový plán školy	52
10. Řešení přestupků	54
11. Školní poradenské pracoviště	54
12. Spolupráce s rodiči a další aktivity školy	54
13. Zařízení zabývající se problematikou primární prevence	55
14. Závěr	56

1. Úvod

V současné době konstatujeme, že drogová problematika, agresivní chování, ubližování v kyberprostoru je celospolečenským problémem. Období školního vzdělávání je velmi významné při formování osobnosti mladých lidí a vše, co se v tomto období nepodaří, se jen velmi obtížně napravuje v období dospělosti. To je také důvod, proč je prevenci rizikových projevů chování u školní populace věnována mimořádná pozornost všech složek podílejících se na řízení v oblasti školství.

Výskyt rizikových typů chování ve školském prostředí v roce 2012:

Hlavním cílem Strategie prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013– 2018 je minimalizovat vznik a snížit míru rizikového chování u dětí a mládeže prostřednictvím efektivního systému prevence.

Obecným cílem je výchova k předcházení, minimalizaci či oddálení rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnání zátěžových situací a dále pak motivace k opuštění rizikového chování, pokud již nastalo a ochrana před dopady rizikového chování, pokud již nastalo ve výrazné formě.

Prevence by měla pomoci dětem organizovat jejich volný čas nabídkou různých aktivit a motivovat je ke zdravému životnímu stylu. Naše škola připravila a realizuje komplexní, systémový a dlouhodobý program primární prevence rizikového chování, který je součástí vzdělávacího programu školy „Brána do života“ a vychází z aktuálních potřeb školy, který zahrnuje specifickou i nspecifickou primární prevenci a využívá různých metod a forem práce.

Při sestavování Minimálního programu drogové prevence a prevence rizikového chování pro školní rok 2015/2016 se vycházelo z pramenů:

- minulý Program minimální prevence
- situace na škole
- školní Strategie prevence rizikového chování
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013– 2018
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k řešení šikanování ve

školách a školských zařízeních č. j. MSMT-22294/2013-1

- Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních – Minimální standart bezpečnosti č. j. MSMT – 1981/2015-1

2. Hodnocení preventivního programu rizikového chování za školní rok 2014/2015

1. Analýza stavu na škole

Minimální preventivní program (MPP) byl vypracován pro potřeby Základní školy v Dobříši, Komenského nám. 35, okres Příbram Jedná se o úplnou základní školu s devíti postupnými ročníky. Na prvním i druhém stupni byly v jednotlivých ročnících tři třídy, výjimkou byl první a sedmý ročník, ve kterých byly pouze dvě třídy.

Základní školu navštěvovalo 611 žáků, z toho 342 žáků bylo na prvním stupni. Na škole působilo 36 pedagogů, vyučovalo se podle školního vzdělávacího programu „Brána do života“. Činnost šesti oddělení školní družiny se řídila podle školního vzdělávacího programu pro školní družinu pod názvem „Kdo si hraje, nezlobí“.

Začátkem školního roku byl v šestém ročníku zadán dotazník zaměřený na šikanu a klima třídy. S vyučujícími byl proveden rozhovor a dotazníkové šetření, na základě kterých jsme vyvodili cíle prevence pro jednotlivé třídy.

Jsem kyberagresor?

Lidé, kteří jsou v případě kyberšikany oběťmi, jsou také často sami agresory. Než se sami před sebou začnete cítit špatně, udělejte si níže uvedený test a zjistěte, zda i vy jste součástí problému kyberšikany.

Na následující škále ohodnoťte sami sebe, zda a kolikrát jste se dopustili níže popsaných činností.

0 = nikdy

1 = 1–2 krát

2 = 3–5 krát

3 = více než 5 krát

Už jsem (se) někdy...

1. přihlásil (a) cizím přihlašovacím jménem, abych získal (a) informace?
2. poslal (a) e-mail nebo online pohlednici z cizího účtu?
3. vydával (a) na internetu za někoho jiného?
4. obtěžoval (a) nebo zastrásoval (a) někoho přes internet?
5. zamlčel (a) svoji identitu s tím, aby ostatní hádali, kdo jsem?
6. předal (a) dál soukromou konverzaci z „kecálek“ nebo e-mail bez souhlasu druhé zúčastněné osoby?
7. změnil (a) profil tak, abych někoho zmátl (a) nebo vystrašil (a)?
8. poslal (a) fotky nebo nějaké informace o někom na web bez jeho souhlasu?

9. vyhlásil (a) o někom na internetu nebo přes „kecálky“ hlasování o čemkoli bez jeho souhlasu?
10. použil (a) informace dostupné na webu k pronásledování, obtěžování, harašení nebo matení někoho konkrétního?
11. poslal (a) někomu urážlivé nebo zastrašující zprávy, i když byly myšleny jako vtipy?
12. hovořil (a) na webu sprostě?
13. přihlásil (a) někoho jiného pro nějakou aktivitu na webu bez jeho svolení?
14. použil (a) úmyslně takový nick v „kecálcích“ nebo e-mailovou adresu, která vypadá jako identita někoho jiného?
15. použil (a) z jakéhokoli důvodu něčí heslo bez jeho svolení?
16. napadl (a) cizí počítač, poslal (a) virus nebo Trojského koně?
17. napadl (a) někoho v interaktivní webové herně?
18. poslal (a) na web nadávky nebo lži o někom jiném?
19. zúčastnil (a) „hlasování o výprasku“ nebo poslal (a) do webové návštěvní knihy urážlivé a sprosté příspěvky?

Hodnocení:

0–5 bodů: Kybersvatoušek

Gratulujeme! Jste kybersvatoušek! Vaše chování na webu je vzorné. Jen tak dál!

6–10 bodů: Kyberhazardér

Inu, nejste perfektní. Sice jste se nedopustil ničeho hrozného, spíš vám šlo jen o legraci. Zkuste ale neopakovat své chování, obzvláště pokud bylo útočné. Mějte na paměti bolest, kterou vaše „legrace“ může způsobit ostatním!

11–18 bodů: Kybermizera

Vaše chování na webu se musí zlepšit! Už jste se dopustil mnoha kyber-prohřešků! Mějte na paměti, že tyto praktiky jsou nebezpečné, špatné a trestuhodné. Očistěte si svůj kyber-trestní rejstřík!

Více než 18: Kyberagresor

Šlápněte na brzdy a okamžitě vypněte svůj počítač! Řítíte se velice špatným směrem. Beze vší pochybnosti jste kyberagresor. Odpojte se a přemýšlejte, jaké drastické důsledky může mít vaše jednání pro vás a hlavně vaše oběti – pokud už k těmto důsledkům nedošlo!

Výsledky:

Šetření se zúčastnilo 61 žáků 6. ročníku, 49 žáků patří mezi kybersvatoušky, 11 se zařadilo mezi kyberhazardéry a jeden žák musí své chování ve virtuálním světě zlepšit, je kybermizera. Dotazník byl anonymní, proto budeme pracovat zejména v hodinách informatiky s celou třídou. Kromě toho se škola v tomto školním roce zapojila do projektu Kraje pro bezpečný internet.

Dotazník Ve třídě:

Dotazník vypracovalo celkem 61 žáků, 23 žáků 6. A, 16 žáků 6. B a 22 žáků 6. C

1. Jsi rád ve své třídě?

Většina žáků je ve své třídě ráda (59 žáků), tato odpověď se objevila i ve třídách, do kterých v září nastoupili noví žáci. 2 žáci 6. B nejsou rádi ve své třídě. Jedná se o kolektiv, který je spolu od 1. třídy.

2. Máš ve třídě dobrého kamaráda?

59 žáků dobrého kamaráda má, pouze v 6. C dva žáci ne. Do tohoto kolektivu v září nastoupilo 6 nových žáků, kteří se mezi děti teprve zařazují, tři z těchto žáků dost často chybí.

3. Byl/a jsi svědkem toho, jak je ubližováno tvému spolužákovi?

42 žáků bylo svědkem ubližování.

4. Upozornil/a jsi na tuto skutečnost některého z učitelů?

Z počtu 42 svědků na ubližování upozornilo.

5. Pomohlo to?

Ve většině případů (39 ze 40) toto upozornění splnilo svůj účel.

6. Ubližuje nebo ubližoval někdo ze školy tobě? O koho se jedná?

33 žáků uvedlo, že jim někdo ubližuje, ve dvou případech uvedli konkrétní jméno, jednalo se o žáka 6. B, který je v afektu agresivní.

7. Jak ti ubližuje, ubližoval?

	6. A	6. B	6.C
ignorování	0	0	0
posměch	1	1	2
pomluvy	1	1	2
ponižování	1	1	0
nadávky	0	1	2
bití	0	2	0
jinak	0	1	0

8. Napiš, jak často ti je nebo bylo ubližováno.

- nikdy
- téměř každý den
- téměř každý týden
- občas

V 6. A se dvakrát objevila odpověď každý den, ale hned s poznámkou, že se jednalo o ubližování na bývalé škole. V 6. B k ubližování dochází občas (3 žáci), téměř každý den (1 žák), téměř každý týden (1 žák).

9. Ten, kdo ti ubližuje, nebo ubližoval, byl chlapec nebo dívka?

Častěji ubližují chlapci než dívky.

10. Kolik je těch, kteří ti ubližují?

	6. A	6. B	6. C
1-3	1	3	1
více než 3	2	5	2

11. Myslíš si, že škola dokáže žáky ochránit před ubližováním?

	6. A	6. B	6. C
ano	21	10	19
ne	1	5	3
nevím	1	1	0

12. V případě, že ti někdo ubližoval, komu ses svěřil, kdo ti pomohl?

- TU
- učitel
- rodič
- rodina
- kamarád

V 6. A se nejvíce dětí svěřuje rodičům (6), kamarádům (2) a učiteli (1).

V 6. B kamarádům (4), rodičům (2), učitelům (2), sourozencům (1).

V 6. C rodičům (4) a kamarádům (2).

13. Víš, co máš dělat, když ti někdo bude ubližovat?

59 žáků ví, co dělat, když jim bude někdo ubližovat, 2 žáci ne.

14. Víš, co máš dělat, když uvidíš, že někdo někomu ubližuje?

2 žáci nevědí, co mají v tomto případě dělat, 59 žáků ví.

15. Doporučil by si naši školu svému kamarádovi? Proč?

56 žáků by školu doporučilo svým kamarádům, 5 žáků ne, ale ani jedna skupina svojí odpověď nezdůvodnila.

Závěr:

Většina žáků se ve třídě cítí dobře a mají své kamarády. Se svými problémy se obracejí zejména na své rodiče a kamarády. Proto se ve školním roce budeme snažit posilovat roli třídního učitele, zaměříme se na vztahy v kolektivu, zlepšování komunikace mezi žáky a třídním učitelem a mezi žáky navzájem a zlepšování vztahů.

Na základě výsledků jsme Minimální preventivní program pro tento školní rok zaměřili na:

- tvorbu prostředí nepodporující násilí
- prevenci agresivního chování na I. stupni
- bezpečnost ve virtuálním světě – bezpečný internet
- bezpečné chování na silnici

Nabídka povinně volitelných a nepovinných předmětů pro školní rok 2014/2015:

- Konverzace v AJ
- Přírodovědné praktikum
- Technické práce
- Domácnost
- Informatika
- Základy ekonomiky a účetnictví
- Užité výtvarné činnosti

Nabídka kroužků:

Anglický jazyk	Sborový zpěv
Španělský jazyk	Dramatický kroužek
Francouzský jazyk	Zumba
Výtvarné techniky	Kalamajka (tanečky)
Keramika a výtvarné techniky	Vaření
Keramika	Minibasketbal
Šikulka – ruční práce	Sportovní hry
Šachy	Basketbal
Modelářský kroužek	Volejbal
Přírodovědný kroužek	Míčové hry
Novinářský kroužek	Atletika
Práce s počítačem	Florbal
PC – volný internet	Gymnastika
Hra na elektrické klávesy	Školáček – rozvoj školních schopností a dovedností
Hra na zobcovou flétnu	Logopedický nácvik
Flétny – soubor	Příprava na přijímačky z Čj a M
Malý školní orchestr	
Hra na kytaru	

Ve školním roce 2014/2015 na škole pracovalo 51 kroužků - 5 kroužků školní družiny, 17 oddělení školního klubu a 29 oddělení mimoškolních aktivit.

Zájmové kroužky navštěvovalo celkem 361 žáků školy, z toho 247 žáků I. stupně a 114 žáků II. stupně.

2. Vzdělávání pedagogických pracovníků

V průběhu školního roku 2014/2015 se pedagogičtí pracovníci školy zúčastňovali celé řady vzdělávacích akcí v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Školní metodik prevence se zúčastnil seminářů na Dnech prevence, setkání školních metodiků prevence, semináře Prevence rizikového sexuálního chování a konference projektu VYNSPI 2 Prevence a rizikové chování u dětí školního věku. Výchovný poradce se zúčastnil Aktivitu výchovných poradců, školení Školní situace, Právní náležitosti, Dokážu to a Šikana. Všichni pedagogičtí pracovníci absolvovali seminář na téma Jiné dítě v naší třídě.

3. Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou informováni o tom, co se děje ve škole, na třídních schůzkách, formou individuálních rozhovorů, prostřednictvím informačního panelu, webových stránek školy nebo Dobříšských listů a Periskopu. Zákonní zástupci žáka mají možnost vyjádřit své názory a vyměnit si je s učiteli kdykoliv na třídních schůzkách nebo na individuálních konzultacích. Veškeré problémy, krizové situace okamžitě řeší preventivní tým společně se zákonnými zástupci žáka. Zajištění dobré informovanosti rodičů a dobrá komunikace s rodiči je jeden z hlavních cílů naší školy. Vysoce jsou rodiči hodnoceny webové stránky školy, které rychle a přehledně informují o bohatém školním, kulturním, sportovním životě, kterým naše škola žije.

4. Aktivity na I. a II. stupni ZŠ

Při realizaci prevence, která má být účinná, efektivní a plnohodnotně splňující kritéria kvality, pomáhá preventivní tým, který tvoří čtyři pedagogičtí pracovníci. Naše působení na děti, rodiče i pedagogický tým nemůže zajistit jenom jeden člověk – školní metodik prevence.

Tradiční akce I. a II. stupně:

- projekt **Zdravé zuby**
- literární a výtvarné soutěže na téma **Hasiči a Požární ochrana očima dětí** – v těchto soutěžích se naši žáci umísťují na předních místech V tomto školním roce obsadila žákyně 6. A Sabina Lincová 2. místo v krajském kole.
- **Řidičský průkaz cyklisty** – důraz se klade především na znalost pravidel bezpečné jízdy, součástí projektu je i návštěva dopravního hřiště.
- **Mikulášská nadílka** - je organizována žáky 9. ročníků, kteří nadělují drobné dárky žákům I. stupně.
- **Vánoce** – tradiční projekt, který je rozšířen o poznávání vánoční Prahy, o prožití sváteční atmosféry při předvánočním spaní několika tříd ve škole, o filmová představení s vánoční tematikou.

- **Vánoční cinkání** - spolupráce žáků a učitelů při výrobě výrobků na jarmark a zajišťování prodeje. Jarmark každoročně očekávají nejenom žáci a jejich rodiče, ale i celé město Dobříš.
- **Vánoční a jarní zpívání v Domově seniorů v Dobříši**
- **Den otevřených dveří školy**
- **Předškoláci** – tento celoroční projekt je vytvořen na pomoc rodičům a dětem, které půjdou k zápisu a následně do první třídy. Setkání se konají v prostorách školy pod názvem Hrajeme si na školu I, II. Zde se budoucí prvňáčci a jejich rodiče seznámí s prostředím školy, děti si zazpívají, zacvičí a vyrobí malý dárek. Koncem školního roku následuje druhá řada projektu – My se školy nebojíme I, II, v tomto pokračování se děti bez rodičů setkají s budoucí třídní učitelkou ve své budoucí třídě.
- **Plavecký kurz 2. ročníku**
- **Projekt Kamarádstvím proti šikaně** – je tradičním projektem školy mezi žáky prvního a druhého stupně. Starší spolužáci zkušebně vyučují v nižších ročnících, připravují pro mladší děti mikulášskou nadílku, olympiády v anglickém jazyce, sportovní soutěže, projekty aj.

Další tradiční akce po měsících:

září – *Ekopobyť v Louňovicích pod Blánkem* – vícedenní projekt pro žáky 8. zaměřený na ochranu přírody a týmovou spolupráci. Heslo ekopobyty totiž zní: Sami toho zvládneme tak málo, ale když se spojíme, zvládneme cokoliv. Získané vědomosti s dovednostmi žáci předávají mladším spolužákům v nejrůznějších projektech, do kterých se zapojují v průběhu celého školního roku např. Recyklohraní, Hrátky s přírodou, Voda = život, Člověk a příroda a další projekty.

Sportovně-turistický pobyt žáků 6. ročníku na Živohošti - týdenní pobyt, který seznamuje děti s dalšími druhy sportu, s prací potápěčů, psů a jejich psovodů. Kromě toho se tady realizuje i projekt *Jsmo jeden tým*, ve kterém žáci společně plní stanovené úkoly, které nelze splnit bez spolupráce celé skupiny. Cílem TU je poznat žáky jinak než ze školních lavic, odhalit vůdčí osobnosti třídy, žáky s dobrými nápady, děti empatické, se schopností organizovat, vyslechnout druhé. Žáci plní úkoly ve skupinách, poznávají se v jiných situacích, dochází ještě k většímu stmelení kolektivu.

leden - *Lyžařský kurz žáků 7. ročníku* - cílem je nejenom zvládnutí základů sjezdového a běžeckého lyžování, bezpečného pobytu na horách v zimě, pobyt je také doplněn o aktivity týmové spolupráce.

duben – *Den Země* – žáci II. stupně zajišťují soutěžní stanoviště, připravují nejrůznější úkoly z oblasti přírodovědy, ekologie a každodenního života nejenom pro žáky I. stupně, ale i pro děti z dobříšských mateřských škol.

květen – *Dobříšské májové slavnosti* – každoročně se naše škola představuje na májových slavnostech. Naši žáci připravují nejenom taneční, ale i hudební vystoupení, ve kterém zpívají a představují svoje dovednosti v zvládnání hudebních nástrojů. Následně svým vystoupením potěší starší spoluobčany v nedalekém domově seniorů.

Výstava prací žáků 9. ročníku - žáci prezentují své práce, které vytvořili v rámci nepovinného předmětu Užití výtvarné činnosti, v tomto školním roce pod názvem Dimenze.

červen – *Den dětí* – bývá v režii žáků a učitelek z družin, kteří připravují program pro ostatní žáky školy na celé dopoledne. Nezapomínáme ani na budoucí školáky, jedna třída připravuje program pro dobříšské mateřské školy.

Projektový den Člověk a příroda - jedná se o tradiční projekt pro 6. ročníky, ve kterém prokazují své znalosti z přírodopisu a fyziky. Žáci plní nejrůznější úkoly – mapují rostlinstvo a živočišstvo třech ekosystémů v nedalekém zámeckém parku, určují vybrané rostliny s pomocí odborné literatury, měří a vyhodnocují teplotu...

Rozloučení se žáky 9. ročníků - po slavnostním předání vysvědčení, které se tradičně koná v Zrcadlovém sále dobříšského zámku, se žáci rozloučí kulturním programem.

Ostatní preventivní akce

Za koordinaci preventivních aktivit ve škole zodpovídal školní metodik prevence.

Září

- schůzka preventivního týmu, konkretizace úkolů
- dotazníkové šetření u žáků 6. ročníku
zodpovídal ŠMP
- informování rodičů žáků 6. ročníku o práci ŠMP, konzultačních hodinách ŠMP, Krizovém plánu školy, možnosti besed, (formou třídních schůzek)
zodpovídal ŠMP
- zajištění preventivních programů v rámci spolupráce s různými institucemi
zodpovídal ŠMP
- realizace školení mediátorů – výběr žáků II. stupně – projekt BeatBullying
zodpovídal ŠMP
- seznámení žáků se školním řádem, krizovým plánem školy
zodpovídali TU
- dotazníkové šetření u TU I. a II. stupně
zodpovídal ŠMP
- dotazníkové šetření u žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP a TU
- odevzdání vypracovaného MPP
zodpovídal ŠMP
- odevzdání Hodnocení MPP za školní rok 2013/2014 na Krajský úřad
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu u žáků 5. ročníku – Já a moje třída
zodpovídal ŠMP
- realizace besedy Obezita není náhoda – 5. a 6. ročník
zodpovídal ŠMP
- zapojení školy do projektu Kraje pro bezpečný internet
zodpovídali U informatiky

Říjen

- doplnění MPP o výsledky anket a mimoškolní zájmovou činnost
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu u žáků 4. ročníku – Naše třída
zodpovídal ŠMP
- dotazníkové šetření ve třídách 4. ročníku – Vztahy ve třídě
zodpovídal ŠMP
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- realizace návštěvy proškolených mentorů projektu BeatBullying na I. stupni
zodpovídal ŠMP

Listopad

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- předání aktuálních informací ohledně prevence pedagogickému sboru na poradě
zodpovídal ŠMP
- seznámení rodičů s Krizovým plánem školy, informování rodičů o možnosti besed, individuálních konzultacích se ŠMP (formou tř. schůzek)
zodpovíдали TU
- na nástěnce VP a ŠMP uvádění různých příkladů prevence
zodpovídal ŠMP
- projekt „Škola plná záchranářů“ pro I. stupeň a 8. ročník
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu u žáků 3. ročníku – Loď třídy
zodpovídal ŠMP

Prosinec

- realizace projektu u žáků 2. ročníku – Ostrov třídy
zodpovídal ŠMP
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- realizace návštěvy nízkoprahového centra Terén
zodpovíдали TU a ŠMP
- vypracování sociogramů tříd
zodpovíдали TU

Leden

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- realizace projektu u žáků 1. ročníku – Zdraví a nemoc
zodpovídal ŠMP
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- vyhodnocení sociogramů
zodpovídal ŠMP

Únor

- zhodnocení dosavadního průběhu a plnění MPP na I. a II. stupni
zodpovídal ŠMP
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu u žáků 5. ročníku – Kyberšikana a šikana
zodpovídal ŠMP a U informatiky

Březen

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- realizace projektu u žáků 4. ročníku – Návykové látky
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu U nás ve třídě – 5. C
zodpovídal ŠMP a TU
- realizace projekt Cesta labyrintem města – nízkoprahové zařízení Terén – 8. ročník
zodpovídali TU
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP

Duben

- spolupráce s TU (mapování problémů, pomoc)
zodpovídali ŠMP a TU
- realizace projektu u žáků 3. ročníku – Tabák a alkohol
zodpovídal ŠMP
- řešení nežádoucího chování žáků II. stupně
zodpovídal ŠMP
- Helpíkův pohár -5. ročník
zodpovídal ŠMP
- využívání třídnických hodin k preventivním aktivitám
zodpovídali TU

Květen

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- Dopravní výchova - 4. ročník
zodpovídali TU
- dotazníkové šetření ve 4. -6. ročníku Bezpečné prostředí na škole
zodpovídal ŠMP
- vytvoření bezpečnostního plánu školy
zodpovídal ŠMP
- realizace projektu u žáků 2. ročníku – Jedovaté a léčivé rostliny, léky
zodpovídal ŠMP
- realizace besedy Čas proměn – Mezi námi děvčaty – 6. ročník
zodpovídal ŠMP

Červen

- realizace školení pedagogických pracovníků (o. s. Společně k bezpečí) Jiné dítě ve vaší třídě
zodpovídal ŠMP
- výlety a exkurze pro jednotlivé ročníky
- realizace akce Dopoledne s Integrovaným záchranným systémem
zodpovídali TU
- zhodnocení jednotlivých aktivit pro žáky, navržení dalších možností v oblasti primární prevence na další školní rok
zodpovídal výchovně-preventivní tým, TU

5. Závěr

Ve školním roce 2014/2015 byl preventivní program školy zaměřený na tvorbu pozitivního školního klimatu, prostředí, které nepodporuje násilí, šikanu ani kyberšikanu, na prevenci agresivního chování, bezpečnost ve virtuálním světě a bezpečnost na silnici. Snažili jsme se jak vlastními silami, tak i za pomoci různých institucí naplňovat vytyčený plán a tomu jsme podřídili všechny probíhající akce.

I v tomto školním roce jsme splnili hlavní úkol v oblasti vzdělávání pedagogických pracovníků, a to zajistit pro všechny vyučující školení o. s. Společně k bezpečí na téma Jiné dítě ve vaší třídě. Školení bylo pro všechny pedagogické pracovníky opět nesmírně přínosné. Stejně jako v loňském, tak i v letošním školním roce byla spolupráce třídních učitelů (TU) s výchovným poradcem (VP) a školním metodikem prevence nežádoucího chování (ŠMP) na velmi dobré úrovni. TU a ostatní učitelé výborně spolupracují při monitorování vztahů ve třídách, společně konzultují a rozebírají chování dětí. TU nežádoucí chování okamžitě řeší, sjednávají nápravu a o všech krocích informují ŠMP a VP. Některé případy řeší společně se ŠMP a VP. Ve většině případů se jednalo o žáky II. stupně. Letos se zintenzivnila spolupráce školy se sociálním kurátorem. Poděkování patří nejenom pedagogickým pracovníkům, ale i některým žákům, kteří ŠMP a VP upozornili na závažné problémy, které byly okamžitě řešeny ŠMP a VP, nebo předány příslušným úřadům. Začátkem kalendářního roku proběhlo šetření ve všech třídách, TU vytvořili sociogramy monitorující vztahy a mapující pozice žáků ve třídě, které jsou součástí historie jednotlivých tříd, kterou na naší škole vytváříme již šestým rokem. Tyto zápisy jsou nejenom pomocníkem TU na druhém stupni, ale jakousi kontrolkou upozorňující na možný výskyt problémových žáků, situací a jejich spouštěčů. V tomto školním roce jsme pokračovali ve spolupráci s vyučujícím informatiky v realizaci projektu Kyberšikana.

Na škole se nám daří zajišťovat podnětné a bezpečné prostředí pro žáky. Toto vyplynulo z výsledků dotazníkového šetření mezi žáky 4. až 6. ročníku. I přesto budeme nadále věnovat zvýšenou pozornost negativním projevům chování žáků.

V příštím školním roce se zaměříme na další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti rizikového chování, na zlepšování vztahů ve třídě a zlepšování vztahů U – Ž, posilování rolí TU, udržování a podporování bezpečného prostředí pro všechny žáky, na snižování agresivního chování žáků ve škole a chování žáků v kyberprostoru.

3. Charakteristika školy a analýza současného stavu na škole – školní rok 2015/2016

Minimální preventivní program (MPP) je vypracován pro potřeby Základní školy v Dobříši, Komenského nám. 35, okres Příbram. Jedná se o úplnou základní školu s devíti postupnými ročníky. Na prvním i na druhém stupni jsou v jednotlivých ročnících tři třídy kromě druhého a osmého ročníku, ve kterých jsou v tomto školním roce třídy dvě.

Základní školu navštěvuje 619 žáků, z toho 338 žáků je na prvním stupni. Na škole působí 37 pedagogů, vyučuje se podle školního vzdělávacího programu „Brána do života“. Činnost šesti oddělení školní družiny se řídí podle školního vzdělávacího programu pro školní družinu pod názvem „Kdo si hraje, nezlobí“.

Škola je umístěna v centru města v klidové zóně. Po roce 1989 prošla škola několika fázemi úprav: přestavba půdních prostor na učebny, postupná oprava vnějšího pláště školy, výměna dřevěných oken za plastová, instalace klimatizačních jednotek do nejvíce exponovaných tříd v půdní vestavbě a v učebně ICT, vybavení nové počítačové učebny a počítačové učebny pro žáky se specifickými poruchami učení a instalace interaktivních tabulí.

Koncem školního roku proběhlo ve čtvrtém až šestém ročníku dotazníkové šetření týkající se bezpečnosti na škole. Žáci označili riziková místa ve škole pro výskyt nebezpečných či rizikových situací ve všech směrech. Nejčastěji se objevila tato místa: WC, schodiště, šatny a tělocvičny.

Začátkem školního roku byl v šestém ročníku zadán dotazník monitorující klima třídy. Třídní učitelé společně s ostatními vyučujícími provedli v průběhu měsíce září mapování situace v jednotlivých třídách vůči rizikovým formám chování žáků. S vyučujícími byl proveden rozhovor a dotazníkové šetření, na základě kterých jsme vyvodili cíle prevence pro jednotlivé třídy.

Jsem kyberagresor? - dotazník zadáný v září 2015 v 6. ročníku:

Lidé, kteří jsou v případě kyberšikany obětmi, jsou také často sami agresory. Než se sami před sebou začnete cítit špatně, udělejte si níže uvedený test a zjistěte, zda i vy jste součástí problému kyberšikany.

Na následující škále ohodnoťte sami sebe, zda a kolikrát jste se dopustili níže popsaných činností.

- 0 = nikdy
- 1 = 1–2 krát
- 2 = 3–5 krát
- 3 = více než 5 krát

Už jsem (se) někdy...

- 20. přihlásil (a) cizím přihlašovacím jménem, abych získal (a) informace?
- 21. poslal (a) e-mail nebo online pohlednici z cizího účtu?
- 22. vydával (a) na internetu za někoho jiného?
- 23. obtěžoval (a) nebo zastrásoval (a) někoho přes internet?
- 24. zamlčel (a) svoji identitu s tím, aby ostatní hádali, kdo jsem?

25. předal (a) dál soukromou konverzaci z „kecálků“ nebo e-mail bez souhlasu druhé zúčastněné osoby?
26. změnil (a) profil tak, abych někoho zmátl (a) nebo vystrašil (a)?
27. poslal (a) fotky nebo nějaké informace o někom na web bez jeho souhlasu?
28. vyhlásil (a) o někom na internetu nebo přes „kecálky“ hlasování o čemkoli bez jeho souhlasu?
29. použil (a) informace dostupné na webu k pronásledování, obtěžování, harašení nebo matení někoho konkrétního?
30. poslal (a) někomu urážlivé nebo zastrašující zprávy, i když byly myšleny jako vtipy?
31. hovořil (a) na webu sprostě?
32. přihlásil (a) někoho jiného pro nějakou aktivitu na webu bez jeho svolení?
33. použil (a) úmyslně takový nick v „kecálcích“ nebo e-mailovou adresu, která vypadá jako identita někoho jiného?
34. použil (a) z jakéhokoli důvodu něčí heslo bez jeho svolení?
35. napadl (a) cizí počítač, poslal (a) virus nebo Trojského koně?
36. napadl (a) někoho v interaktivní webové herně?
37. poslal (a) na web nadávky nebo lži o někom jiném?
38. zúčastnil (a) „hlasování o výprasku“ nebo poslal (a) do webové návštěvní knihy urážlivé a sprosté příspěvky?

Hodnocení:

0–5 bodů: Kybersvatoušek

Gratulujeme! Jste kybersvatoušek! Vaše chování na webu je vzorné. Jen tak dál!

6–10 bodů: Kyberhazardér

Inu, nejste perfektní. Sice jste se nedopustil ničeho hrozného, spíš vám šlo jen o legraci. Zkuste ale neopakovat své chování, obzvláště pokud bylo útočné. Mějte na paměti bolest, kterou vaše „legrace“ může způsobit ostatním!

11–18 bodů: Kybermizera

Vaše chování na webu se musí zlepšit! Už jste se dopustil mnoha kyber-prohřešků! Mějte na paměti, že tyto praktiky jsou nebezpečné, špatné a trestuhodné. Očistěte si svůj kyber-trestní rejstřík!

Více než 18: Kyberagresor

Šlápněte na brzdy a okamžitě vypněte svůj počítač! Řítíte se velice špatným směrem. Beze vší pochybnosti jste kyberagresor. Odpojte se a přemýšlejte, jaké drastické důsledky může mít vaše jednání pro vás a hlavně vaše oběti – pokud už k těmto důsledkům nedošlo!

Výsledky:

Šetření se zúčastnilo 76 žáků 6. ročníku, 67 žáků patří mezi kybersvatoušky, 5 se zařadilo mezi kyberhazardéry a 4 žáci musí své chování ve virtuálním světě zlepšit, jsou kybermizerové. Dotazník byl anonymní, proto budeme pracovat zejména v hodinách informatiky s celou třídou.

Dotazník Ve třídě:

Dotazník vypracovalo celkem 76 žáků, 26. žáků 6. A, 23 žáků 6. B a 27 žáků 6. C.

1. Jsi rád ve své třídě?

Většina žáků je ve své třídě ráda (73 žáků), tato odpověď se objevila i ve třídách, do kterých v září nastoupili noví žáci. 2 žáci 6. B a C nejsou rádi ve své třídě.

2. Máš ve třídě dobrého kamaráda?

74 žáků dobrého kamaráda má, pouze v 6. C jeden žák ne a jeden uvedl odpověď nevím.

3. Byl/a jsi svědkem toho, jak je ubližováno tvému spolužákovi?

45 žáků bylo svědkem ubližování.

4. Upozornil/a jsi na tuto skutečnost některého z učitelů?

Z počtu 45 svědků na ubližování upozornilo 24 žáků.

5. Pomohlo to?

Ve většině případů (21 ze 45) toto upozornění splnilo svůj účel.

6. Ubližuje nebo ubližoval někdo ze školy tobě? O koho se jedná?

27 žáků uvedlo, že jim někdo ubližuje, v 6. A uvedli konkrétní jména, v ostatních třídách žáci nenašli odvahu ubližující žáky jmenovat.

7. Jak ti ubližuje, ubližoval?

	6. A	6. B	6. C
ignorování	0	0	0
posměch	4	1	5
pomluvy	1	0	6
ponižování	2	1	6
nadávký	4	12	9
fyzicky	4	3	4
jinak	0	0	0

8. Napiš, jak často ti je nebo bylo ubližováno.

- nikdy
- téměř každý den
- téměř každý týden
- občas
-

50 žákům nebylo nikdy ubližováno, 20 žákům bylo ubližováno občas, 4 žáci v 6. B uvedli, že jim je ubližováno každý týden a 2 žákům v 6. C je ubližováno každý den.

9. Ten, kdo ti ubližuje, nebo ubližoval, byl chlapec nebo dívka?

Častěji ubližují chlapci (83) než dívky (7).

10. Kolik je těch, kteří ti ubližují?

	6. A	6. B	6. C
1-3	7	7	8
více než 3	0	1	2

11. Myslíš si, že škola dokáže žáky ochránit před ubližováním?

	6. A	6. B	6. C
ano	13	3	13
ne	1	3	5
nevím	12	17	9

Většina žáků je přesvědčena, že škola je schopna zajistit jejich bezpečnost, bohužel je vysoký počet žáků (38), kteří si nejsou jisti, zda to škola zvládne.

12. V případě, že ti někdo ubližoval, komu ses svěřil, kdo ti pomohl?

- TU
- učitel
- rodič
- rodina
- kamarád

V 6. A se děti svěřují kamarádům (9), rodičům (7), 3 žáci to neřeknou nikomu.

V 6. B kamarádům (10), rodičům (3), sourozencům (3).

V 6. C rodičům (4) a kamarádům (2).

13. Víš, co máš dělat, když ti někdo bude ubližovat?

70 žáků ví, co dělat, když jim bude někdo ubližovat, 6 žáků to neví.

14. Víš, co máš dělat, když uvidíš, že někdo někomu ubližuje?

Je zajímavé, že 72 žáků ví, co by mělo udělat, kdyby někdo ubližoval někomu jinému.

Nejčastěji uváděli odpovědi:

- neignorovat to
- nevšímat si ho (útočníka) a říct to
- zastat se šikanovaného
- mluvit o tom s někým dospělým

15. Doporučil by si naši školu svému kamarádovi? Proč?

66 žáků by školu doporučilo svým kamarádům, 3 žáků ne, a 5 žáků to neví.

Důvody doporučení:

- fajn učitelé a spolužáci
- líbí se mi tu
- je moc dobrá
- dobří učitelé
- nikdo mě tu netýrá
- zas tak se tu neučí
- je super
- je to tu hezké
- celý druhý stupeň někam jezdíme
- je to tu nejlepší
- hodní učitelé
- učitelé nás naučí
- hodně kamarádů
- učitelé pomohou
- cítím se bezpečně
- úžasná škola, učitelé, ředitel, kuchařky

V odpovědích žáků, kteří by školu nedoporučili, se objevila odpověď - na škole je hodně nedořešených věcí.

Závěr:

Většina žáků se ve třídě cítí dobře a mají své kamarády. Se svými problémy se obracejí zejména na své rodiče a kamarády. Proto se ve školním roce budeme snažit posilovat roli třídního učitele, zaměříme se na vztahy v kolektivu, zlepšování komunikace mezi žáky a třídním učitelem a mezi žáky navzájem. Třídní učitelé budou monitorovat vztahy mezi žáky, na nežádoucí chování budou hned upozorňovat a se žáky je rozebírat. Zdůrazní žákům, jak je důležité problémy řešit a neodkládat a že některé problémy může žák zvládnout pouze s pomocí.

Na základě výsledků jsme Minimální preventivní program pro tento školní rok zaměřili na:

- zvýšení bezpečnosti na škole
- rozvoj sociálních dovedností pro život
- jednotlivé formy rizikového chování: tvorbu prostředí nepodporující násilí
prevenci agresivního chování na I. stupni
bezpečnost ve virtuálním světě
bezpečné chování na silnici

Nabídka povinně volitelných a nepovinných předmětů pro školní rok 2015/2016:

- Konverzace v AJ
- Přírodovědné praktikum
- Technické práce
- Domácnost
- Informatika
- Základy ekonomiky a účetnictví
- Užité výtvarné činnosti

Nabídka kroužků:

Anglický jazyk	Malý školní orchestr
Francouzský jazyk	Hra na kytaru
Španělský jazyk	Sborový zpěv
Příprava na přijímačky z ČJ a M	Dramatický kroužek
Keramika a výtvarné techniky	Zumba
Keramika	Kalamajka (tanečky)
Výtvarné techniky	Mažoretky
Šikulka – ruční práce	Minibasketbal
Vaření	Basketbal
Mlsání s Pavlou	Volejbal
Modelářský kroužek	Míčové hry
Přírodovědný kroužek	Atletika
Novinářský kroužek	Florbal
Čtenářský klub	Fotbal
Práce s počítačem	Gymnastika
PC – volný internet	Atypické sporty
Informatika	Školáček – rozvoj školních schopností a dovedností
Hra na elektrické klávesy	Logopedický nácvik
Hra na zobcovou flétnu	

Důležitým prvkem je školní a třídní prostředí, ve kterém žáci tráví hodně času. Žáci naší školy se podílejí na výzdobě prostředí a udržování pořádku ve škole i v jejím okolí. Jsou vedeni ke spoluzodpovědnosti, dostávají prostor k realizaci svých nápadů při výzdobě školy. Žáci

I. stupně mají možnost trávit čas po vyučování v šesti odděleních školní družiny. Družina tvoří mezistupeň mezi výukou ve škole a výchovou v rodině. Vychovatelky všech oddělení spolupracují s třídními učitelkami kmenových tříd a snaží se naplňovat hlavní cíl činnosti – vytvářet bezpečné, podnětné a přátelské prostředí, ve kterém zabezpečují zájmovou činnost a odpočinek dětí. Rozšiřují znalosti a dovednosti dětí získané ve výuce, učí vzájemné komunikaci, posilují v dětech kladné vlastnosti, rozvíjejí důležité osobní a sociální kompetence. Řídí se tematickým plánem členěným po měsících a plánem akcí školní družiny. Mezi tradiční akce družiny patří: Karneval, Den Země, návštěva Městské knihovny Dobříš, návštěva Hasičského záchranného sboru v Dobříši, Hornického muzea v Příbrami (velikonoční zvyky) a návštěva v zámeckém sklepení dobříšského zámku a divadelních představení.

4. Garant programu, spolupracovníci, spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi

Ředitel školy má odpovědnost za podporu, vytváření a realizaci programu. Školní metodik prevence koordinuje přípravy a realizuje program. Pedagogičtí pracovníci začleňují preventivní témata do výuky svých jednotlivých předmětů. Třídní učitelé mají nezastupitelný význam při monitoringu rizikového chování ve své třídě, při realizaci preventivních programů a jejich evaluaci.

Členové výchovně-preventivního týmu:

- ředitel školy, nebo jeho zástupce – jeho přítomnost je důležitá z hlediska komunikace s rodiči při řešení problémů týkajících se rizikového chování
- výchovný poradce
- školní metodik prevence
- vyučující Výchovy ke zdraví a Občanské výchovy, kteří mají v rámci svého předmětu k této problematice blízko a mohou v rámci osnov aktuálně působit

Spolupráce s dalšími organizacemi:

- Pedagogicko-psychologická poradna v Příbrami
- Středisko výchovné péče v Příbrami
- MÚ Dobříš - odbor sociálně právní ochrany dětí
- o. s. Tillius
- Městská policie
- Policie ČR
- Společně k bezpečí o. s.
- MammaHelp centrum
- Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje – územní odbor Příbram
- Dobříšské listy – budeme nadále poskytovat informace nejenom o akcích školy, ale zahájení a realizaci Minimálního preventivního programu ve škole.

5. Vzdělávání pedagogů v oblasti prevence

V průběhu školního roku 2015/2016 se pedagogičtí pracovníci školy opět budou zúčastňovat vzdělávacích akcí v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků podle aktuální nabídky.

Při realizaci prevence, která má být účinná, efektivní a plnohodnotně splňující kritéria kvality, pomáhá preventivní tým, protože nelze spoléhat na to, že metodik zvládne sám komplexní preventivní působení na děti, rodiče i pedagogický tým v plné šíři.

Ve školním roce budeme realizovat besedu pedagogických pracovníků s Judr. Karlem Kašparem – Právní rámce školních situací.

6. Cíle prevence na škole, obsah prevence, konkretizace úkolů a časový harmonogram

Prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti naší školy vychází z vypracované Strategie prevence a z výsledků dotazníkového šetření mezi žáky i učiteli, reaguje na potřeby školy v tomto školním roce a představuje aktivity v následujících oblastech prevence:

- agresivní chování a šikana
- kyberšikana
- bezpečné chování

Cílem našeho programu je realizace dlouhodobého komplexního primárního programu, do kterého je zahrnuto vše důležité: formování postojů žáků ke zdraví a zdravému životnímu stylu, rozvoj schopností žáka chránit a zlepšovat své zdraví, dělat zdravější rozhodnutí, vytváření přátelské a klidné atmosféry na škole, spolupráce se žáky a rozpoznávání jejich možností, prosazování rozumných a přiměřených pravidel týkajících se návykových látek na škole, zvyšování odolnosti dětí proti negativnímu působení nabídky drog, podpora zdravého sebevědomí, hledání pozitivních alternativ pro selhávající a problémové žáky, pěstování schopnosti mít život pod kontrolou, pozitivní mezilidské vztahy, úcta k životu druhého člověka, respekt k individualitě každého jedince, etické jednání, jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince, osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času. K tomuto cíli využijeme různých metod aktivního sociálního učení, individuálního přístupu k žákům, třídnických i konzultačních hodin. Cílem je i motivace učitelů k aktivnímu zapojení se do realizace programu ve svých hodinách i na neformální bázi při komunikaci se žáky, ke spolupráci s kolegy a k vzájemné informovanosti o chování žáků. V rámci minimálního programu uplatňujeme postupy:

- aktivity zaměřené na poskytování informací v rámci vzdělávacího procesu a programy sociálního učení, programy pomáhající žákům čelit sociálnímu tlaku, programy zaměřené na komunikaci a její zkvalitnění, nenásilné zvládání konfliktů a zvyšování sebevědomí, změny postojů
- nabídku volnočasových aktivit
- poradenská činnost na škole nebo ve spolupráci s PPP v Příbrami

Obsah prevence:

1. ročník – Člověk a zdraví

Počátky týmové práce, pomoc druhému, spolupráce

Sdělování svých myšlenek – komunikace

Naslouchání druhému

Zdraví a nemoc, zdraví duševní a fyzické, nemoc

Jak si můžeme udržovat své zdraví – zdravý spánek, větrání...

Využití přísloví: Zdravý jako řepa

Slogany: Chraň své zdraví, Nenič si své zdraví, Zdraví máš jen jedno

Základní hygienické návyky

Léky – základní pravidla při užívání léků, závislost na lécích

Osobní bezpečí – vztah k neznámé osobě

Pozor na úrazy
Dopravní výchova

2. ročník – Člověk a zdraví

Naslouchání druhému
Otevřená komunikace
Umění týmové práce
Řešení konfliktů
Přírodní látky – rostliny – jejich prospěšnost a škodlivost
Lesní plody
Poznáváme houby – jedlé a jedovaté
Léčivé rostliny – byliny, výroba léků
Znalost běžných léků, zásady užívání léků
Vitamíny – přírodní a syntetické
Osobní bezpečí – sám doma, sám na ulici, navazování kontaktů
Dopravní výchova
Pozor na úrazy

3. ročník – Člověk – zdraví a návykové látky

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními
Pozitivní vnímání sebe sama
Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)
Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců
Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem
Droga – vysvětlení
Základní informace – tabák
Reklama na tabák – její funkce
Základní informace – alkohol
Reklama na alkohol – její funkce
Energetické nápoje, nápoje dětí při oslavách
Základní informace – kofein, thein
Instituce, které se zabývají pomocí
Domácí chemické prostředky na čištění, praní a úklid – zacházení s nimi

4. ročník – Zdraví a zneužívání návykových látek

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními
Pozitivní vnímání sebe sama
Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)
Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců
Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem
Rozlišení návykových látek na legální a nelegální
Způsoby rozšiřování návykových látek
Způsoby odmítání návykových látek, problémy s odmítáním
Nácvik odmítání
Osobní bezpečí – kamarádství a důvěra

5. ročník – Zdraví, návykové látky a osobní bezpečí

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními

Pozitivní vnímání sebe sama

Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)

Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců

Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem

Popsat základní stavbu a funkce orgánů těla

Jak droga škodí jednotlivým orgánům – tabák a alkohol

Návykové látky a jednotlivé profese

Samostatné rozhodování

6. ročník

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními

Pozitivní vnímání sebe sama

Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)

Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců

Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem

Rostliny a jejich moc

Dělení drog - legální a nelegální

Některé drogy a jejich účinky - tabák, alkohol, cannabisové drogy, těkavé látky, léky

Základní stručné informace z legislativy

7. ročník

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními

Pozitivní vnímání sebe sama

Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)

Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců

Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem

Základní fakta o některých návykových látkách – tabák, alkohol, cannabisové drogy, těkavé látky

Země, kde se drogy pěstují a vyrábějí

Základní informace o legislativě související s návykovými látkami

Rozlišovat mezi mýty o návykových látkách, stereotypy spojenými s jejich zneužíváním a mezi fakty

Použít vhodné techniky pro zvládnutí situací, ve kterých se drogy mohou vyskytovat

Osobní zodpovědnost za své rozhodnutí – důsledky

8. ročník

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními

Pozitivní vnímání sebe sama

Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)

Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců

Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem

Základní fakta o některých návykových látkách, jejich účinky, rizika - tabák, alkohol, cannabisové drogy, těkavé látky, halucinogeny, léky
Cesty nelegálních drog do ČR - heroin, kokain, cannabisové drogy
Informace o legislativě související s legálními i nelegálními návykovými látkami v ČR a v Evropě
Způsoby propagace drog
Doping
Použití vhodných technik pro zvládnutí situací, ve kterých se drogy mohou vyskytovat
Informace o střediscích, kde získají radu a pomoc
Osobní zodpovědnost za své rozhodnutí – důsledky
Zásady pro poskytování pomoci druhým

9. ročník

Rozvoj sociálních dovedností – navazování zdravých vztahů s ostatními
Pozitivní vnímání sebe sama
Rozvoj osobnostních kvalit, které podporují zdravý rozvoj osobnosti (sebevědomí, empatie, asertivita, vůle)
Učení se respektování lidských práv, individuálních potřeb a odlišností jednotlivců
Vedení žáka k přijetí osobní zodpovědnosti k daným právům a povinnostem
Základní fakta o vybraných návykových látkách, jejich účinky a rizika – tabák, alkohol, cannabisové drogy, halucinogeny, stimulační látky, těkavé látky, léky
Informace o právních předpisech souvisejících s legálními a nelegálními návykovými látkami
Způsoby propagace drog
Různé druhy závislostí
Sekty, drogy, náboženství
Extremistické skupiny a drogy
Informace o střediscích, kde získají radu a pomoc
Osobní zodpovědnost za své rozhodnutí – důsledky

Konkretizace úkolů a časový harmonogram:

Za koordinaci preventivních aktivit ve škole zodpovídá školní metodik prevence.

Září

- schůzka preventivního týmu, konkretizace úkolů
- dotazníkové šetření u žáků 6. ročníku
zodpovídá ŠMP
- informovat rodiče žáků 6. ročníku o práci ŠMP, konzultačních hodinách ŠMP, Krizovém plánu školy, Bezpečnostním plánu školy, možnosti besed, (formou třídních schůzek)
zodpovídá ŠMP
- třídní schůzky 6. ročník – seznámení zákonných zástupců žáka se Školním řádem
zodpovídají TU
- zajistit preventivní programy v rámci spolupráce s různými institucemi
zodpovídá ŠMP
- seznámit žáky se školním řádem, krizovým plánem školy, bezpečnostním plánem školy
zodpovídají TU

- dotazníkové šetření u TU I. a II. stupně
zodpovídá ŠMP
- dotazníkové šetření u žáků II. stupně
zodpovídá ŠMP a TU
- odevzdat vypracovaný MPP
zodpovídá ŠMP
- projektový den Jsme jeden tým – 6. ročník – v rámci sportovně – turistického pobytu na Živohošti
zodpovídají TU
- realizovat projekt u žáků 5. ročníku – Já a moje třída
zodpovídá ŠMP

Říjen

- doplnit MPP o výsledky anket a mimoškolní zájmovou činnost
zodpovídá ŠMP
- realizovat projekt u žáků 4. ročníku – Naše třída
zodpovídá ŠMP
- klást důraz na třídnické hodiny, všimnout si nežádoucího chování žáků a případné problémy projednat s VP a ŠMP
zodpovídají TU
- realizovat návštěvu nízkoprahového zařízení Terén – 6. ročník
zodpovídá TU a člen preventivního týmu

Listopad

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- předat aktuální informace ohledně prevence pedagogickému sboru na poradě
zodpovídá ŠMP
- seznámit rodiče s Krizovým plánem školy, Bezpečnostním plánem školy, informovat rodiče o možnosti besed, individuálních konzultacích se ŠMP (formou tř. schůzek)
zodpovídají TU
- na nástěnce VP a ŠMP uvádět různé příklady prevence
zodpovídá ŠMP
- projekt „Škola plná záchranářů“ pro I. stupeň
zodpovídá ŠMP
- realizovat projekt u žáků 3. ročníku – Ostrov třídy
zodpovídá ŠMP

Prosinec

- realizovat projekt u žáků 2. ročníku – Loď třídy
zodpovídá ŠMP
- realizovat preventivní projekt u žáků 6. ročníku – Moje třída, můj hrad
zodpovídá ŠMP a TU
- vypracovat sociogramy tříd
zodpovídají TU a ŠMP
- realizovat projekt Cesta labyrintem města – nízkoprahové zařízení Terén – 8. ročník
zodpovídají TU a člen preventivního týmu

Leden

- realizovat projekt u žáků 1. ročníku – Zdraví a nemoc, prevence úrazů
zodpovídá ŠMP
- vyhodnocení sociogramů
zodpovídá ŠMP
- schůzka výchovně-preventivního týmu

Únor

- zhodnotit dosavadní průběh a plnění MPP na I. a II. stupni
zodpovídá ŠMP
- realizovat projekt u žáků 5. ročníku – Kyberšikana a šikana
zodpovídá ŠMP a U informatiky

Březen

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- realizovat projekt u žáků 4. ročníku – Návykové látky
zodpovídá ŠMP
- Helpíkův pohár – 5. ročník
zodpovídá ŠMP
- přednáška na téma „Prevence kriminality a teorie sebeobrany“ pro II. stupeň
zodpovídá ŠMP

Duben

- spolupráce s TU (mapování problémů, pomoc)
zodpovídá ŠMP a TU
- realizovat projekt u žáků 3. ročníku – Co se dostává do mého těla
zodpovídá ŠMP
- přednáška MammaHELP centra – žákyně 9. ročníku
zodpovídá ŠMP
- využívat třídnické hodiny k preventivním aktivitám
zodpovídají TU

Květen

- schůzka výchovně-preventivního týmu
- zhodnotit jednotlivé činnosti formou ankety v rámci primární prevence (třídnické hodiny, účast na besedách zaměřených na prevenci, apod.)
zodpovídá ŠMP
- realizovat projekt u žáků 2. ročníku – Jedovaté a léčivé rostliny, léky
zodpovídá ŠMP
- realizovat besedu Čas proměn – mezi námi děvčaty – 6. ročník
zodpovídá ŠMP

Červen

- realizovat pátý ročník projektu Dáš si – 8. ročník
zodpovídá ŠMP

- výlety a exkurze pro jednotlivé ročníky
zodpovídají TU
- realizovat projekt u žáků 1. ročníku – Já a mí kamarádi
zodpovídá ŠMP
- zhodnotit jednotlivé aktivity pro žáky, navrhnout další možnosti v oblasti primární prevence na další školní rok
zodpovídá výchovně-preventivní tým, TU

Celoročně:

- poskytování informací týkajících se zdraví, zdravého životního stylu a rizikového chování
zodpovídají vyučující jednotlivých předmětů
- využívání skupinových forem práce při formování osobnosti, působení na formování postojů žáků, zlepšení komunikativních dovedností žáků, schopnosti empatie, vytváření kladných životních postojů, posilování sebedůvěry, vytváření etických norem chování, posilování volných vlastností, osvojení zdravého životního stylu, vedení k zodpovědnému a samostatnému rozhodování, odmítání popudů vedoucích k sebeustrukci, akceptování a tolerance vůči nedostatkům druhých lidí, akceptování rozmanitostí a individuálních zvláštností jedinců a jejich skupin
zodpovídají všichni vyučující
- protidrogová preventivní strategie uplatňovaná na I. stupni podle Metodiky práce s dětmi v oblasti prevence rizikových jevů a podle metodiky Drogové prevence pro MŠ a I. stupeň ZŠ Mgr. Dagmar Novákové
zodpovídá ŠMP a výchovně-preventivní tým
- poskytování poradenské činnosti
zodpovídají ŠMP a VP ve spolupráci s ostatními organizacemi zabývajícími se primární prevencí

7. Metody při realizaci prevence

V rámci výuky budou kromě tradičních metod práce využívány také další metody, které se nám osvědčily. Výchova ke zdravému životnímu stylu bude prolínat mezipředmětově.

Příklady používaných metod práce

- aktivní sociální učení
- výklad
- samostatná práce - výtvarné a slohové práce na určená témata
- přednášky a besedy s pozvanými odborníky, diskuse
- sociální hry, situační hry
- relaxační techniky
- projektové vyučování
- skupinová práce
- využití výukových pořadů a internetu
- modelové situace
- myšlenkové mapy

- dramatizace
- sebezpečnostní techniky
- řešení problémových situací

Při realizaci využíváme:

1. vzdělávací program „Brána do života“ - vyučující mají zpracované plány, ve kterých je celá problematika zařazena s ohledem na věk žáků
2. školní řád - v oddílu „práva a povinnosti žáků“ je bod č. 8 – „*Žáci chrání zdraví své i zdraví spolužáků, žákům jsou zakázány všechny činnosti, které jsou zdraví škodlivé a které mohou přivodit žákům úraz. Porušení zákazu je vždy závažným porušením povinností stanovených tímto školním řádem. Takové porušení je klasifikováno sníženým stupněm z chování*“
3. proškolení pedagogických pracovníků v oblasti prevence a šikany,
4. sportovní a vědomostní soutěže – škola se každoročně zapojuje do nejrůznějších sportovních soutěží, Pythagoriády, matematické olympiády, olympiád v anglickém a německém jazyce, biologické olympiádě, dějepisné olympiádě...
5. besedy a přednášky - vhodné je kombinovat nepřetržité působení na žáky v oblasti prevence rizikového chování s jednorázovými akcemi
6. výlety a exkurze – využíváme i tuto možnost spojení teorie s praxí, exkurze jsou zaměřeny na doplnění vědomostí získaných ve škole, výlety tříd, které jsou několikadenní, utužují třídní kolektivy a nabízejí možnost příjemně strávených dní v jiném prostředí
7. lyžařský výcvik – každoročně pořádáme pro žáky sedmých ročníků lyžařský výcvik, který žákům umožní prožít celý týden v novém prostředí, poznat své spolužáky, zjistit hranice svých možností a posouvat je dál
8. divadla a výstavy – ve školních akcích mají místo i návštěvy divadelních představení, které připravují žáci gymnázia, vystoupení afrických nebo ruských souborů, výstavy našich žáků devátých tříd, kteří každoročně představují výsledky svého výtvarného působení na škole
9. výchovné koncerty seznamující s vývojem hudby

8. Projekt realizovaný školou

Cílovou skupinou školního projektu jsou žáci I. stupně a žáci 6. ročníku II. stupně.

Bereme do úvahy, že v první třídě dochází k velké změně – příchod na ZŠ a v šesté třídě nový třídní učitel, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, odchod některých spolužáků a příchod spolužáků nových. V obou případech se formuje nový kolektiv, proto je důležité zaměřit se na vytvoření optimálního sociálního klimatu plném pohody a porozumění.

Důraz klademe na budování otevřených, kamarádkých a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě i na škole.

Prevence na I. stupni

Prevence na I. stupni je realizovaná především v hodinách českého jazyka, prvouky, vlastivědy a přírodovědy. Dále v tomto školním roce uskutečníme na I. stupni řadu aktivit:

- a) dvouhodinové preventivní bloky v jednotlivých třídách – realizuje ŠMP a žáci v rámci celoškolního projektu Kamarádstvím proti šikaně
- b) další akce realizované dalšími organizacemi (Zdravá výživa, Škola plná záchranářů)

Cílem preventivního působení na I. stupni je:

- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- utváření vztahů v dětském kolektivu
- určení pravidel výchovy ke zdraví, osobní hygieně, upevnění správných stravovacích návyků
- uvědomění si a zvyšování významu pohybové aktivity, její realizace, široká nabídka volnočasových aktivit
- uvědomění si významu rodiny jako bezpečného místa
- znalosti domácích prostředků na čištění, praní a úklid – zacházení s nimi
- poznávání rostlin – jejich prospěšnosti a škodlivosti, poznávání hub a lesních plodů (jedlé a jedovaté)
- poskytování základních informací o tabákových výrobcích a jejich důsledků pro zdraví
- poskytování základních informací o alkoholu, podávání alkoholických nápojů dětem např. při oslavách
- znalosti o stavbě a funkci orgánů těla - škodlivost návykových látek na organismus
- základy etické a právní výchovy
- osobní bezpečí – vztah k neznámým lidem, ochrana před obtěžováním cizí osobou
- nácvik chování v krizových situacích, nebezpečí při komunikaci s cizími osobami, kamarádství a důvěra
- rozvíjení schopnosti diskutovat, komunikovat, říci si o pomoc při problému
- sebepožítkové metody - moje rozhodování
- včasná diagnostika problémů ve třídních kolektivech
- spolupráce s rodiči

Témata projektů na I. stupni:

1. ročník – Zdraví a nemoc, prevence úrazů. Já a mí kamarádi.
2. ročník – Jedovaté a léčivé rostliny, léky. Loď třídy.
3. ročník – Tabák, alkohol. Ostrov třídy.
4. ročník – Návykové látky, jejich vliv na zdraví člověka, nácvik způsobů odmítání NL. Naše třída.
5. ročník – Kyberšikana a šikana. Já a moje třída.

Hledisko očekávaných výsledků a znalostní kompetence žáků:

Sledovat budeme projevy a názory dětí po ukončení jednotlivých bloků chování dětí a výskyt negativních projevů v jejich chování ve škole.

Zodpovídá ŠMP a TU

Kompetence:

- žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti jak udržovat své zdraví
- vysvětlí pojem zdravý životní styl
- znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu
- umí správně zorganizovat svůj volný čas
- mají základní pracovní a hygienické návyky
- rozlišují pojmy léky, byliny a návykové látky
- žáci dokážou pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- znají zdravotní a sociální rizika návykových látek
- mají právní povědomí v oblasti sociálně patologických jevů, znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog
- znají instituce, které se zabývají pomocí a umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- vědí, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jejich práva
- mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých, je protiprávní
- rozeznají krizové situace a umí se v nich orientovat
- umí zdvořile jednat s lidmi, spisovně se vyjadřovat
- umí pracovat ve skupině, odstoupit od svého názoru
- mají vytvořené povědomí o kvalitách jako odpovědnost, spolehlivost...
- umí se bezpečně pohybovat na silnici – jako chodec i jako cyklista
- znají pravidla bezpečného chování v přírodě, umí poskytnout první pomoc při drobných poraněních

Prevence v 6. ročníku

Osmý ročník jednodenního projektu žáků 6. ročníku „Jsme jeden tým“:

V tomto školním roce bude projekt probíhat na sportovně-turistickém pobytu na Živohošti.

Naše očekávání

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (např. formou komunikačního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“

Program založíme na aktivní práci skupiny i každého jednotlivce. V rámci tohoto programu stanovíme pravidla soužití ve skupině – aktivní naslouchání, pravdivost, důvěryhodnost, tolerance, maximální osobní nasazení. Společně vytvořená a dodržovaná pravidla ve třídě a ve škole jsou velmi účinnou prevencí rizikového chování zejména nekázně, násilí a šikany. Při tvorbě pravidel budeme pamatovat na :

- spoluúčast dětí – spoluúčast na vytváření a upevňování pravidel je základem toho, aby děti pravidla přijaly a řídily se jimi,
- integrace pravidel do denního života – nestačí jednorázové seznámení s pravidly, je třeba, aby děti prožívaly to, že se vyplatí tato pravidla dodržovat,
- srozumitelnost a splnitelnost – srozumitelnost je dána formulací pravidel s přihlédnutím k tomu, co si žáci pod jednotlivými pojmy představují, jaký je jejich výklad. Splnitelnost je dána repertoárem žádoucího chování a možností v určité míře pravidla revidovat a případně upravovat,
- pozitivní formulace pravidel – pravidla by měla být formulována v pozitivní podobě, formy zákazu inspirují k jejich porušování,
- přiměřenost počtu – přemíra pravidel často vede k jejich ignoranci,
- pravidla se týkají všech lidí účastnících se výchovného procesu – děti jsou velmi vnímavé na dvojí výklad pravidel a jejich porušování dospělými.

Pravidla třída sepíše a poté umístí ve třídě. Porušováním, plněním pravidel, diskusi o jejich funkčnosti v průběhu roku se třída zabývá na třídnických hodinách.

Program doplníme hrami s nácvikem verbální a nonverbální komunikace, hrou na sebezpoznání, stimulačními hrami, relaxačními aktivitami.

Cílem je vytvořit dobře fungující tým žáků a učitelů.

Obsah programu

- vzájemné poznávání účastníků
- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem
- stanovení pravidel soužití třídní komunity „Naše třída“
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.
- začlenění nových žáků do komunity třídy

Nabídka aktivit

- Naše třída

Žáci dostanou za úkol pracovat ve dvojicích a napsat 5 společných znaků, které by podle jejich názoru měla mít dobrá třída. Pak vytvoří čtveřice, šestice... až celá třída a společně pak všichni stanoví 10 znaků – „Desatero“ třídy, které bude vyvěšené ve třídě, všichni se budou snažit jej stále dodržovat. Dokonce si i žáci můžou stanovit sankce za případné porušování pravidel.

P ř í k l a d:

„Desatero“ naší třídy

1. Dobrá třídní učitelka
2. Táhnout za jeden provaz
3. Udržovat pořádek ve třídě
4. Spolupracovat a vzájemně si pomáhat
5. Neporušovat školní řád
6. Nešikanovat a nepomlouvat se
7. Dbát na svoje povinnosti
8. Vyvíjet aktivitu
9. Důvěřovat si
10. Učit se

- Molekuly

Žáci se volně pohybují ve třídě jako atomy a na pokyn učitele vytvoří větší skupiny – molekuly. Poté se rozpojí, pohybují se opět jako atomy a hra pokračuje.

- Posílám informaci

Žáci stojí v kruhu a posílají si informaci. Když ji posílají vedle, použijí slovíčko **zip**, když přes kruh, tak **zap** a když někdo informaci nechce a chce ji vrátit odesílateli, tak použije slovíčko **bojng**.

- Abeceda

Na list papíru žák napíše své jméno (tiskacím písmem) a postupně obchází své spolužáky, kteří se podepisují, přičemž využívají některé ze zapsaných písmen.

- Řada

Seřadte se do řady podle měsíce narození, nebo podle abecedy, výšky, délky vlasů...

- Propast

Na podlahu natáhneme provázek – pěšina nad propastí. Žáci se seřadí na pěšinu a můžou se pohybovat pouze po ní. Zadáme pokyn, ať se seřadí podle např. podle výšky, nejmenší budou u dveří a nejvyšší u okna. Nikdo nesmí z pěšiny dolů, nikdo nesmí spadnout do propasti, všichni musí splnit úkol.

- Hádej, hádej, hadači (sbíráme informace o TU a MP)

Žáci dostanou lístečky a tipují odpovědi na různé otázky:

- Ve kterém měsíci jsem se narodila?
- Pocházím z velkého nebo malého města?
- Kterou činnost nemám ráda?
- Kde nejraději relaxuji?
- Která barva je moje oblíbená? ...

- Vyměňte se všichni

Žáci sedí v kruhu, vyučující stojí v kruhu a zadává pokyny – Ať si vymění místa všichni, kdo mají dlouhé vlasy... apod. Úkolem žáků je co nejrychleji opustit své místo a obsadit jiné. Další variantou je – vyučující je mimo kruh, odebereme jednu židli a zbývající žák stojí uprostřed a zadává pokyn, poté se snaží co nejrychleji si sednout, na jeho místo se dostane jiný žák, na kterého židlička nezbyla.

- Vizitka

Na čtvrtku žáci nalepují obrázky, dokreslují to, co vystihuje jejich osobu, jaké mají zájmy záliby... a pak sami sebe představí.

- Můj soused

Žáci sedí v kruhu, jednoduchou aktivitou je promícháme, vytvoříme dvojice, ve kterých

budou žáci zjišťovat zajímavé informace o spolužácích, kterými pak spolužáka představí ostatním.

- Hry se jmény

Žáci sedí v kruhu a každý nejprve řekne své jméno, případně přezdívku. Pak se žáci sami seřadí podle abecedy. Poté se žáci představí svým jménem tím, že vymyslí ještě přídavné jméno od stejného písmena (např. Já jsem veselá Veronika, milý Marek ...).

- Demografie

Žáci sedí opět v kruhu a vyučující vyslovuje různá tvrzení, např. Vstane každý, kdo má doma kočku, kdo hraje na nějaký hudební nástroj, atd. Tvrzení je nutné připravit předem a zaměřit se na to, co chceme zjistit, nebo co by bylo dobré, aby všichni věděli.

- Společný strom

Žáci mají za úkol namalovat na velký arch papíru strom své třídy. Každý napíše a nalepí své jméno v podobě listu, květiny, plodu apod. na to místo, kde se cítí nejlépe.

- Erby

Každý žák vytvoří svůj erb. Čili obrázek něčeho, co ho charakterizuje (jméno, motto, barvy, zvíře, rostlina, oblíbená činnost...) Hledá pak mezi ostatními, kdo má v erbu něco podobného a podle toho vytvoří skupinky. Společně si pak o jejich erbech povídají a představí je ostatním. Erby můžou žáci vystavit ve třídě, stejně jako o strom třídy, vidět je můžou i rodiče na třídních schůzkách.

- Skupinová práce

Třída se sama rozdělí na čtyři skupinky tak, jak spolu kamarádí. Každá skupinka dostane za úkol napsat, co je ve skupině spojuje a co je odděluje od ostatních. Mezitím se pověsí na tabuli velký balící papír, na který se budou zaznamenávat jednotlivé odpovědi. Všichni budeme zjišťovat, jaké jsou společné odpovědi.

- Lístky důvěry

Připravíme čtyři druhy barevných lístečků, z nichž každý žák dostane tři od každé barvy. Postupně vyzýváme žáky k tomu, aby své lístečky po uvážení předali svým spolužákům. Modré lístky mají předat těm, o kom si myslí, že jsou „stmelovači“ třídy. Hnědé lístečky rozdat těm, o kterých si myslí, že jsou mluvčími třídy. Zelené lístečky dostanou ti, kteří by chtěli ostatní více zapojit do kolektivu. Červené lístečky vyjadřují sympatii.

- Indiánské jméno

Žáci se pokusí najít pro sebe „indiánské“ jméno (víceslovné označení, které se dotýká jejich vlastností, identity, schopností i přání) a napsali je na papír. Např. Eva – ta, která je tajemná. Petr – ten, který rád řádí o přestávkách... Poté je vloží do krabičky. Každý si pak vylosuje jedno ze jmen a přečte pouze charakteristiku nositele daného jména a třída se pokusí určit, kdo ve třídě by to mohl být.

- Lod' třídy

Třída dostane za úkol namalovat loď třídy. Vyučující je nestranným pozorovatelem této aktivity a dělá si z dané činnosti poznámky. Sleduje zejména, jak se žáci ujímají úkolu a dělby funkcí.

Funkce: kapitán, zástupce kapitána, kormidelník, plavčík, kuchař, posádka.

- Mořská příšera

Třída se rozdělí na dvě skupiny. Každá skupina stojí na těsně vedle sebe postavených židlích u výchozího bodu – každá na protilehlém konci třídy. Úkolem je vyměnit si místa. Skupina se pohybuje pouze přemísťováním židlí, přičemž nikdo se nesmí dotknout nohou ani rukou země (příšera by ho sežrala). Příšera také hlídá každý zvuk (hlučné položení židle, otření se židlí o sebe nebo o podlahu, stěnu, smích, domlouvání). Hra tedy musí probíhat za naprostého ticha. Vyhrává družstvo, které se rychleji přemístí na druhou stranu.

- Míček

Učitel vybere dva pozorovatele a časoměřiče. Zbytek skupiny si stoupne do kruhu a hází si míčkem. Každý hází míčkem pouze jednou. Úkolem všech je pamatovat si, v jakém pořadí kdo hází. Celou akci zopakujeme 2x. Poté učitel zadá instrukci: úkolem bude dotknout se míčku v pořadí jako poprvé, a to co nejrychleji. Časoměřič měří čas, pozorovatelé si všimají a zapisují si, co se ve skupině děje – kdo dává nápady, kdo je zamítá, kdo je aktivní, kdo pasivní, či nápad byl nakonec realizován...

- V naší třídě

Každý žák dostane list papíru – to bude nebe. Na něj nakreslí sluníčko – sebe. Zatím je na nebi sám, ale přemýšlí, se kterými spolužáky by mu na nebi bylo dobře, kdo je pro něj důležitý, koho by pozval, aby se „po jeho nebi pohyboval“. Na plochu okolo sluníčka dokreslí šest obláčků. Do každého z nich napíše jméno spolužáka, se kterým se dobře cítí. Poté postupně představí své spolužáky, které zakreslil do svého světa a uvede, proč si vybral právě je.

- Fidliky

Dva stejné obrázky rozstříháme na čtverce, každý žák si jeden vylosuje a pozorně si jej prohlédne. Obrázek odloží a hledá druhý fidlik. Hledá jej tak, že jej neukazuje, pouze popisuje.

- Věž

Třidu rozdělíme do skupinek, každá z nich dostane 3 špejle, 2 kolíčky, 4 čtvrtky, lepidlo a lepicí pásky. Úkolem je, aby skupina postavila věž co nejvyšší, aby se o nic neopírala a aby nevisela.

- Příšera

Třidu rozdělíme do menších skupinek po 5 a zadáme úkol – vytvořte příšeru, která se bude pohybovat a bude mít na zemi

a) sedm rukou a osm nohou

b) pět rukou a pět nohou

Všichni „příšeráci“ se musí dotýkat, příšera se musí přesunout na určené místo a musí splnit zadané podmínky.

Důležité!!! – Po každé aktivitě je důležitá reflexe!!!

Aktivity v přírodě – podle Prázdňinové školy Lipnice:

- Nízke lanové překážky
- Pavučina
- Úklid třídy
- Běh pod lanem

9. Program proti šikanování

Žádné prostředí, ve kterém se sdružuje více dětí, není vůči šikaně imunní. Proto v kolektivech žáků budeme věnovat zvýšenou pozornost různým příznakům i skrytého násilí, signálům šikany. Cílem bude vytvořit silný kolektiv, ve kterém existuje vzájemná solidarita, respektování druhého, respektování autority a důvěra k ní. Kolektiv, ve kterém silnější chrání slabšího a kde se respektuje tolerance, právo a spravedlnost. Kolektiv, nejenom třídní, ale i kolektiv ve družinách, na kroužcích, při „fotbálku“, na nejrůznějších akcích školy.

Program je zaměřen na :

- vytváření bezpečného prostředí, nepodporujícího šikanu a násilí ve třídách i na škole
- posilování vědomí sounáležitosti
- vytváření zdravých vztahů mezi dětmi ve třídě i na škole
- stanovení jasných pravidel chování v kolektivu
- komunikace mezi žáky, vyjádření nesouhlasu, výhrad, kritiky
- rozvíjení spolupráce mezi dětmi, vzájemného respektu, toleranci jiného názoru
- vytvoření atmosféry otevřenosti a vzájemné solidarity
- osvojování norem mezilidských vztahů
- respektování identity a individuality žáka
- úctu k životu druhého člověka
- seznámení s negativními důsledky šikanování pro oběť, agresora i pro celý třídní kolektiv
- zvládnutí řešení konfliktních situací
- zvládnutí svého agresivního chování

Neméně důležitou částí je:

- včasné řešení záškoláctví
- zapojení žáků do řízení školy – Školní senát
- vytváření vizuálně příjemného prostředí
- okamžitá oprava rozbitých věcí

Program bude realizován třídními učiteli I. a II. stupně v třídnických hodinách a ostatními pedagogickými pracovníky v ostatních hodinách zejména ve výchovách, o přestávkách, na volnočasových aktivitách, na všech akcích školy.

Na I. stupni bude zaměřen na vytváření zdravých kolektivů a na odbourávání agresivního chování a prevenci šikany a na II. stupni rovněž na vytváření zdravého sociálního klimatu ve třídách a na prevenci šikany.

Úkoly pro TU:

1. vypracovat dotazníky hodnotící vztahy ve třídě
2. vyhodnotit vztahy v třídním kolektivu, konzultovat s ostatními vyučujícími v dané třídě
3. vtyčít hlavní úkoly pro práci se skupinou
4. sestavit plán aktivit pro daný kolektiv
5. realizovat aktivity v třídnické hodině, sledovat reakce žáků a vše zaznamenat
6. vyhodnotit aktivity, hodnocení provádí i kolektiv žáků
7. vyhodnocovat vztahy, konzultovat s ostatními vyučujícími ve třídě
8. předávat (čtvrtletně) hodnocení vztahů ve třídě ŠMP

Úkoly pro vedení školy:

1. zajistit zdokonalení TU v práci s třídním kolektivem a ve vedení třídnických hodin umožněním dalšího vzdělávání v této oblasti

9.1. Sociální klima třídy

„Klima třídy představuje trvalejší sociální a emocionální naladění žáků ve třídě, které tvoří a prožívají učitelé i žáci v interakci.“

Lašek 2001

Se zavedením Školního vzdělávacího programu se do škol zavedly kompetence, které zajišťují rozvoj osobních a sociálních dovedností. Školy nejenom vzdělávají, ale i vychovávají.

V současné době tráví žáci ve škole téměř sedm hodin denně. Většinou ve třídě, kde navazují vztahy a budují si svoji pozici. Někteří jsou oblíbení, někteří se ocitají na okraji kolektivu. Čím dál tím více se objevují konflikty a agresivní chování zapříčiněny netolerancí, neschopností vyhodnotit kritickou situaci, neochotou naslouchat druhým, neschopností přijmout výtku nebo kritiku. Toto nežádoucí chování se vyskytuje v třídních kolektivech jak o přestávkách, tak i v hodinách. Proto je důležité monitorovat vztahy ve třídě, poté je vyhodnotit, stanovit si cíle vedoucí k budování zdravého sociálního klimatu, vyhledat a realizovat vhodné metody a aktivity ke splnění vytyčeného cíle.

Monitorování je soustavné sledování a vyhodnocování vybraných jevů. Slouží k získání základní orientace ve výskytu, formě, rozsahu, intenzitě, případně tendenci vývoje sledovaného jevu.

Monitorování vztahů ve třídě zahrnuje:

1. v jaké vývojové fázi se skupina nachází
2. struktura a hierarchie
3. normy, hodnoty a tendence
4. potřeby skupiny
5. vnější znaky života skupiny
6. vztahy žák-žák, žák-učitel, učitel-žák, učitel-skupina
7. pozice jedince ve třídě
8. vývojové potřeby jedince
9. problémový žák – signály a vnější znaky
10. osobnost učitele
11. problémové a kritické situace
12. spouštěče těchto situací
13. chování skupiny v těchto situacích
14. problémový rodič

Tyto informace získává především třídní učitel, kromě něj i učitelé ostatních předmětů, zejména vyučující výchov. Nejdůležitějším člověkem, který může třídu v mnohém ovlivnit a vést ji na cestě k vybudování zdravého klimatu, je třídní učitel. Ovšem ideální je spolupráce všech vyučujících v dané třídě, každý z nich má na věc jiný pohled, jiné vysvětlení, jiný názor, a proto je opravdu důležité nenechávat monitorování pouze na třídním učiteli, ale společně hledat odpověď na otázku, co na vztahy a situace ve třídě platí a co nikoli.

Po monitorování následuje analýza, odpovídání na otázky:

1. Jaké jsou projevy chování ve skupině – jsou agresivní, apatické, nebo v pohodě?

2. Jaké jsou pravděpodobné příčiny tohoto chování, jaké situace tomu předcházejí, jsou to příčiny, spouštěče, urychlovače nebo ventily? Jsou to obavy? Z čeho? Z koho? Jak s tím budu pracovat dál?
3. Jakým směrem se v současné situaci bude skupina ubírat dál? Co s tím budu dělat já? Jaké pocity to ve mně vyvolá a jak se k tomu postavím?
4. Jaké cíle teď zvolím? Přijme tento cíl i skupina?
5. Jaké prostředky k tomu zvolím, kdo mi pomůže, jaký časový úsek si vymezím a jak zjistím, zda k posunu došlo? Kterými cvičeními mohu skupinu otevřít, učinit sdílnější? Jak předejít odmítavé reakci, jak získat třídu pro změnu?
6. Znáám třídu opravdu tak dobře, že vyberu vhodné motivační prostředky ke změně? Jak náročné bude změnit zažitý vzorec chování?
7. Do jaké hloubky můžu jít při rozboru a reflexi po každé aktivitě? (Informace intimnějšího rázu jsou snadno zneužitelné.)
8. Co budu dělat, když se cíl nesplní, jak se zachovám a co budu dělat dále?

Ve školním roce 2015/2016 budeme pokračovat v práci zaměřené na zlepšení vztahů a posilování zdravých vztahů ve třídních kolektivech, které budou založeny na přátelství, toleranci a respektování druhého.

Co očekáváme?

- zlepšení atmosféry ve třídě
- zlepšení kvality výuky a kázně během hodin, práce vyučujících ve třídách
- zlepšení atmosféry na celé škole

Nabídka náplně třídnických hodin:

Jako formu práce s kolektivem jsme zařadili třídnické hodiny. Hodina ne pouze s náplní kontrol žákovských knížek, omlouvání absence, ale hodiny, které naplníme nejenom aktuálními informacemi, řešením situace ve třídě, ale zejména aktivitami ke zlepšení komunikace, hrami pro zlepšení vztahů mezi učiteli a žáky, žáky navzájem, k nácviku naslouchání toho druhého, respektování jiného názoru, řešení konfliktních situací.

Celý program realizuje třídní učitel. Na I. stupni tráví TU s třídou téměř celý den, takže pravidla soužití se vytvářejí průběžně. V první třídě to jsou pravidla nepsaná, ale o to důležitější je připomínat si je častěji, zapojit žáky do sledování dodržování pravidel. Ideální je koncem každého týdne vytvořit komunitní kruh, domluvit jednoduchá pravidla komunikace, dodržovat je a zhodnotit chování a vztahy v uplynulém týdnu. Žáci si budou přidělovat „smajlíky“ za věci, reakce, činy, které je potěšily, nebo naopak zarmoutily. Na II. stupni začíná program s přechodem žáků na druhý stupeň. (Žáci 6. tříd jsou cílovou skupinou Školního minimálního programu.) Charakteristickým rysem naší školy je vytváření nových kolektivů v 6. ročníku, protože původní kolektivy se rozdělují, několik žáků odchází na gymnázium, přicházejí noví žáci z okolních obcí...

Od prvního dne žáci přijímají normy, které určuje školní řád. Ovšem nově vznikající kolektiv, nový „organismus“, vyžaduje nejenom normy dané z vnějšku, ale také i vnitřní normy třídy.

Proto hned na začátku třídní učitel a třída vytvoří pravidla soužití. Třídní učitel v souladu se svým cílem (zdravý kolektiv, zdravé vztahy...) sděluje své názory a požadavky a také přijímá názory dětí, jak si představují fungování třídy, co by mělo ve třídě platit, aby se všichni cítili příjemně a bezpečně. Žáci společně s třídním učitelem sepisují jednotlivé body, komentují je, domlouvají se. Učitel shrne vše podstatné a body se zapíše a platí pro celý školní rok, v dalším ročníku může dojít k úpravám. Je opravdu důležité normy na začátku školního roku vytvořit,

protože ty tvoří základ pro vytváření vnitřních norem kolektivu, které si sám zcela spontánně vytváří.

Nutné pro vytváření pravidel soužití:

- důležitá je spoluúčast dětí, pravidla žáci lépe přijímají a řídí se jimi, když je spoluvytvářejí
- formulují je děti, jsou pro ně srozumitelné
- nejsou formulovány jako zákazy a příkazy, ale pozitivní formou
- zavést pravidla do každodenního života
- pravidla platí jak pro žáky, tak i pro učitele v dané třídě
- počet pravidel má být přiměřený
- pravidla jsou v souladu se školním řádem

Tato pravidla žáci vytvářejí v průběhu projektového dne „Jsme jeden tým“. Třídní učitel si musí uvědomit, že každá nově vznikající skupina, tedy i třídní kolektiv, prochází vývojovými fázemi. Na každou fázi musí být připraven.

	Znaky skupinové dynamiky	Cíle intervencí	Podpora třídního učitele
První kontakt a orientace, příchod	<ul style="list-style-type: none"> - nejistota jednotlivých členů skupiny - zachování odstupů a ochrany - žádné pevné svazky - „zaškatulkování“ ostatních žáků - hledání platných norem - projevy navykklých způsobů chování - testování TU - nepatrné přejímání TU 	<ul style="list-style-type: none"> - vyjasnění očekávání - odbourání obav - umožnění pozitivních zkušeností - vzájemné poznávání 	<ul style="list-style-type: none"> - dobré naplánování programu - jasná struktura - seznamovací hry - cvičení ve dvojicích - vyjasnění potřeb - opatrné navazování spojení mezi žáky - identifikační vzorce (erb, hymna, pokřik, vlajka, maskot, trika) - žáci musí mít pocit, že jsou bráni vážně - dohodnout pravidla hry
Boj o moc a kontrolu, kvašení	<ul style="list-style-type: none"> - žáci se stávají osobnějšími - vliv jednotlivce na dění - snahy o nalezení vlastní pozice - kritika ostatních účastníků - boje o status, manévrování k jeho uhájení - diskuse o chování TU - vytváření podskupin 	<ul style="list-style-type: none"> - připustit soupeření o obsazení pozic - vypracovat pravidla vzájemného kontaktu - vyjasnit vlastní pozice TU 	<ul style="list-style-type: none"> - hry založené na silných stránkách jednotlivce - soutěživé hry (řízené uvolnění agresivity) - hry vyžadující šikovnost - učební „kolečko“ - cvičení zaměřené na komunikaci
Důvěrnost a intimita, vyjasnění	<ul style="list-style-type: none"> - ustupuje přehnaně konkurenční chování - otevřená komunikace 	<ul style="list-style-type: none"> - volný rozvoj jednotlivce a skupiny 	<ul style="list-style-type: none"> - stále větší oproštění se od vlastních představ

	<ul style="list-style-type: none"> - spolupráce se zintenzivňuje - výměna nápadů, názorů - ujasnění potřeb - akceptování druhých - rozvoj systému vztahů - pomalu se vytvářející pocit sounáležitosti - budování mezilidských vztahů 	<ul style="list-style-type: none"> - přenášení odpovědnosti - podporovat komunikaci a kooperaci - přicházet s vlastními myšlenkami a schopnostmi 	<ul style="list-style-type: none"> - cvičení kooperace
Diferenciace, jednání	<ul style="list-style-type: none"> - skupina je plně práce schopná - silná soudržnost skupiny - identifikace jednotlivce se skupinou - zvýšená ochota jednotlivce dávat opravdový pocit sounáležitosti - jsou akceptovány odlišnosti osob - úkol skupiny je na prvním místě 	<ul style="list-style-type: none"> - vědomé zacházení se silnými a slabými stránkami - otevřenost skupinovo-vých. procesů - umožnit nové emocionální zkušenosti 	<ul style="list-style-type: none"> - dávat skupině a jednotlivcům zpětnou vazbu - cvičení skupinové dynamiky hlubšího dosahu - simulační hry - organizovat společné akce
Rozdělení a rozpouštění, odchod	<ul style="list-style-type: none"> - nový neklid ve skupině - vynořování dřívějších zážitků skupiny 	<ul style="list-style-type: none"> - umožnit pozitivní vzpomínky 	<ul style="list-style-type: none"> - reflexe dění ve skupině - vyhodnocování získaných zkušeností
	Znaky skupinové dynamiky	Cíle intervencí	Podpora tříd. učitele

Práce s třídním kolektivem je opravdu náročná. Náročná na čas i na nervy. Musíme si uvědomit, že poznatky ze skupinové dynamiky a sociální dovednosti, které žáci díky učitelům získají, uplatní později v dalších kolektivech a při navazování dalších vztahů. Vždyť vytvořením kolektivu na základní škole nic nekončí, každý žák se v průběhu života dostane do dalších, ve kterých si musí najít a obhájit svojí pozici.

PhDr. Jan Svoboda uvádí několik základních rolí, které existují v každé pravidelně se stýkající skupině, tedy i ve třídě:

Třídní šašek – projevuje se jako „obveselovač“ třídy.

Třídní lazar – žák s častou nemocností.

Třídní šprt – žák nemá sycenou základní sociální potřebu opory, tu získává přijetím učitele za svůj výkon.

Třídní „Černý mrak“ – žák, který vše zbojkotuje, používá sarkasmy a zároveň nedává návrhy na konstruktivní řešení. Takového žáka zpravidla nelze přesvědčit, pouze jej vést k tomu, aby viděl problém z jiného úhlu.

Opozičník – žák na každý argument učitele dokáže najít konstruktivní protiargument. S takovým žákem je dobré jít do koalice a využít jeho sdělení k ukázce „jiné alternativy“.

Sluníčko třídy – dokáže svými reakcemi změnit náladu ve třídě. Dává impuls, „vlévá neuvědoměle optimismus“. Mnohdy však nedokáže zvládnout větší zodpovědnost.

„Černý Petr“ – u zdravého kolektivu se tato role střídá. Pokud učitel vyzdvihuje, který z žáků má tuto roli, podporuje jej spíše mimo kolektiv (pochvalou, vyjádřením úcty například na chodbě při náhodném setkání...), protože otevřená pochvala před kolektivem by mohla roli a její dopad ještě znásobit.

V každém třídním kolektivu se tyto role vyskytují, je důležité vědět, do které kategorie žák patří a podle toho k němu přistupovat, ušetří nám to čas, nervy, i nepříjemné konfliktní situace.

Třídní učitel ve spolupráci s ostatními vyučujícími ve třídě zmonitoroval skupinu, zodpověděl svoje otázky a teď se připravuje na samotnou práci se třídou. Důležité je připravit se na každou hodinu, připravit aktivity, které použije. Není důležité aktivitu pouze zrealizovat, ale použít ji tak, aby navodila tu správnou atmosféru, která umožní dětem povídat si o tom. Povídat si ovšem podle určitých pravidel komunikace, které si společně vytvoří. Tato pravidla platí pro celý školní rok a nejlepší je vyvěsit je ve třídě.

Pravidla pro diskusi:

1. Naslouchejme si navzájem, díváme se na toho, kdo právě mluví, necháme jej dopovědět myšlenku, shrneme si své myšlenky a zformulujeme svůj názor. V komunikačním kruhu můžeme používat třídního maskota, klíč, míček nebo nějakou jinou věc, kterou drží žák, který zrovna mluví.
2. Mluví vždy jenom jeden, zvykáme žáky na pravidlo, mluví jenom ten, kdo míček, klíč... právě drží v ruce.
3. Držte se tématu, nepouštíme žáky od tématu, jejich myšlenky vracíme zpět. Ovšem jsou situace, kdy změním směr diskuse a tento bod porušíme.
4. Sdělujeme své myšlenky, každý názor oceníme, oceníme to, že se žák vyjádří, sdělí svoji myšlenku, zřejmě jsme na dobré cestě budování atmosféry důvěry. I když s názorem nesouhlasím, tak jej neodmítám a respektuji to, že má jiný názor. Např. Kdo si myslí něco jiného? Mnozí by ti dali za pravdu. My ale víme, že... Co si o tom myslíte vy?...
5. Podporujeme sebeúctu. Určitě zavedeme právo nevyjadřovat se a budeme jej respektovat.
6. Nedovolme ponižovat. Můžeme nesouhlasit s názorem, vyjádříme nesouhlas, ale nehodnotíme toho, kdo ten názor měl – ty jsi hloupý...
7. Respektujeme se navzájem. Neexistují hloupé otázky, každý jsme jiný a každý se na věc díváme z jiného úhlu, a proto tolik rozdílných dotazů. Každý dotaz má svůj význam a je pro nás cenný.
8. Právo veta, ve výjimečných situacích může i žák diskusi stopnout.
9. Úcta k důvěře druhého, když někdo sděluje své myšlenky, sděluje je pouze tomu, kdo je přítomen, protože mu důvěřuje, myšlenky a názory toho druhého nepouštíme dále, všechno zůstává ve třídě.

Pravidla mohou, ale nemusí mít tuto podobu, tvoří ji třídní kolektiv s TU a platí pro všechny. Je důležité se k nim průběžně vracet.

Komunikaci vede učitel. Při ní může používat:

- naslouchání – sleduje jak verbální, tak i neverbální komunikaci žáka, nesrovnalostí, posunu v jeho konverzaci, přestávek v mluvení...
- zrcadlení – zopakujeme konec vyjádření žáka jako informaci o tom, že jej sledujeme a rozumíme tomu, co říkal. Žák může své sdělení změnit a přesvědčit se, že učitel jeho informaci přijal.
- vyjasňování – způsob podobný interpretaci. Navíc je možné myšlenku uvést do dalších souvislostí.

Při kladení otázek je lepší, když učitel pokládá otázky s otevřeným koncem, které vedou k hovoru a otevření diskuse. (Nezkouší se. Diskutuje.) Pokládá pouze jednu otázku, nespojuje více otázek do jedné a nechává dostatek času na její zodpovězení. Používá příklady, žáci pak lépe formulují své myšlenky. Když žák nechce odpovídat, respektuje to a za každou odpověď poděkuje. Diskusi vždy ukončí pochvalou, pochválí zvládnutí nelehkého tématu, pochválí za sdělování svých myšlenek i svého názoru.

Výběr aktivit není náhodný, odpovídá fázi, ve které se skupina nachází, situaci ve třídě... Důležité je nezapomenout po každé aktivitě na reflexi. **Reflexe je stěžejním bodem komunikace, který musíme brát v úvahu a pracovat s ním vědomě. Reflexe – sdělování svých pocitů, dojmů, myšlenek, reakcí na chování druhých - je nesmírně důležitá pro atmosféru ve třídě.** Žák musí dostat zpětnou vazbu, někdy je pochválen, někdy udělá nebo řekne něco, co toho druhého mrzí, nebo mu to vadí ... a ten dotyčný žák si to ani neuvedomí. Takto dostane zpětnou vazbu, jak jeho chování vnímají ti druzí. I při reflexi musíme dodržovat určitá pravidla, protože ne vždy jsou informace, které se dozvídáme, příjemné.

Pravidla pro zpětnou vazbu:

1. Zpětnou vazbu dávat ve vhodný okamžik, to znamená, že na to musíme být připraveni.
2. Zpětná vazba má obsahovat to, co cítím, co si myslím a co vnímám.
3. Zpětná vazba má být stručná a konkrétní, týká se pouze určitého chování a jednání, ne celé osobnosti.
4. Zpětná vazba má následovat bezprostředně po proběhnuté aktivitě.
5. Zpětnou vazbou reagujeme nejdříve na pozitivní jednání, na to, co se nám líbilo, až poté reagujeme na jednání, které v nás vyvolalo negativní pocity.
6. Zpětná vazba se vztahuje nejenom na chování jednotlivce, ale i celé skupiny.
7. Úkolem zpětné vazby není cokoli měnit nebo navrhnout změny. To může udělat pouze ten, komu je určena.
8. Ten, komu je zpětná vazba určena, nejdříve vyslechne celý její obsah, ověří si, zda pochopil sdělení tak, jak bylo myšleno. Poté sděluje vlastní reakci na obsah a formu zpětné vazby.

Literatura k použití:

Hermochová Soňa: Skupinová dynamika ve školní třídě

Nečasová Jitka: Interakční techniky pro nácvik jasné komunikace

Canfield Jack, Siccone Frank: Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře

Canfield Jack: Hry pro zlepšení motivace a sebepojetí žáků

Smith CH. A.: Třída plná pohody

Cangelosi J. S.: Strategie řízení třídy

Bakalář Eduard: Nové psychohry (Společenské hry pro všestranný rozvoj osobnosti)

Silberman Mel: 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování

9.2. Agresivní chování

S agresivním chováním se setkáváme stále častěji zejména na I. stupni u dětí ve věku tří až deseti let. Tento negativní jev se neprojevuje pouze ve školách a partách, ale rozmáhá se také v rodinách všech sociálních skupin.

Proto jsou před námi úkoly:

1. naučit žáky zvládat konfliktní situace
2. naučit žáky být odpovědnými za své chování
3. naučit žáky být tolerantními
4. naučit žáky zvládat svoji vlastní agresivitu
5. naučit žáky bránit se fyzickému i psychickému agresivnímu chování spolužáků

Základním kamenem je poskytnout informace o konfliktech a jejich řešení. Posílit v žácích vědomí, že konflikty se musí řešit a seznámit je se způsoby řešení konfliktů. Rozebrat jak správné, tak i ty nesprávné způsoby a vysvětlit si důležitost řešení konfliktů pro obě strany, hledání kompromisů a hledání uspokojivého řešení pro obě zúčastněné strany, abychom předešli agresivnímu chování. Musíme si uvědomit, že nejhorší variantou při řešení sporu je, když žák odchází s vědomím, že mu bylo ublíženo, nikdo se ho nezastal, a přitom má pravdu on. Pak záleží na charakterových vlastnostech žáka a na jeho dosavadních zkušenostech, ke které agresivnímu chování má větší sklony – zda k fyzické nebo psychické.

Tato varianta je spouštěčím signálem agrese, ukřivděný žák se „musí pomstít“. Někdy to odnesou všichni, kteří byli konfliktu přítomni, včetně pedagoga. Jindy se agresor zaměří na jednu osobu. Neřešené konflikty bývají často zárodkem šikany.

Co ovlivňuje agresivní chování:

- rodinné zázemí
- výchovné přístupy rodičů
- citová deprivace žáka
- výbušný temperament žáka
- osobnostní charakteristiky žáka
- úzkost, strach, napětí, problémy v emoční oblasti
- náplň volného času dětí
- neřešení problémů doma a ve škole
- způsob ventilace vlastního napětí, úzkosti nebo rozrušení
- neschopnost splnit zadaný úkol
- nízká sebedůvěra žáka vzhledem ke školní práci
- zátěžové situace (rozvod, úmrtí)
- touha zviditelnit se
- touha vyzkoušet si život televizního nebo počítačového hrdiny
- zkušenosti agresora, jeho schopnosti při rozhodování a míra jeho negativních zkušeností

Každé dítě agresivnímu chování vnímá jinak, zejména slabší jedinci. Proto je při řešení konfliktu důležitá osobnost pedagoga, jeho znalosti, schopnosti a dovednosti. Na jeho odvaze vzniklou situaci řešit, protože i on je ovlivněn vlastními negativními zkušenostmi a zážitky s konflikty.

Ve školním roce 2015/2016 se zaměříme zejména na I. stupni na prevenci agresivního chování. Třídní učitelé mají k dispozici manuál psychosociálních her.

Návrh ročního plánu prevence agresivity:

Roční plán prevence agresivity

měsíc	psychosociální hra	třída
září	Tak vidíme svojí třídu Jsem „takový“ a kdo ještě	1. – 3. 4. – 5.
říjen	Hádky Koho se rád dotýkám	1. – 2. 3. – 5.
listopad	Malovaná písnička Hádky s čísly a písmeny	1. – 5. 3. – 5.
prosinec	Přání Vlastní a cizí přání	1. – 3. 4. – 5.
leden	Koho se rád dotýkám To jsem já	1. – 2. 3. – 5.
únor	Poznej svého spolužáka Otázky z vesmíru Kdo jsi?	1. 2. – 3. 4. – 5.
březen	Dvojice v pohybu Jak se známe	1. – 3. 4. – 5.
duben	Jak se známe Vizitka	1. – 3. 4. – 5.
květen	Obraz Otázky z vesmíru	1. – 3. 4. – 5.
červen	Jsem „takový“ a kdo ještě Cesta vlakem	1. – 3. 4. – 5.

Pravidla jednotlivých her jsou u ŠMP.

Literatura k použití:

Erkert, A.: Hry pro usměrňování agresivity

Fischer, V.: Pojd'te si hrát s námi

Hermochová, S., Neuman, J.: Hry do kapsy V

Kolář, Z., Šikulová, R.: Hodnocení žáků

Kybikášová, R. Psychosociální hry na I. stupni základní školy

9.3. Kyberšikana

S rozvojem nových technologií se objevuje nový druh šikany – kyberšikana. V ČR se s kyberšikanou se setkala nebo ji přímo zažilo 22 % žáků, 45 % z nich o tom někoho informovalo, přičemž 24 % lidí, kterým to oznámili, reagovalo bez zájmu, nechtěli pomoci. 70 % žáků si myslí, že je kyberšikana hodně rozšířená a 22 % respondentů se domnívá, že by hledalo pomoc nebo by vypomohlo kamarádovi, 78 % uvedlo, že by upadli do deprese. Kyberšikanu definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrozit, ublížit mu.

Cílem kyberšikany je někomu ublížit nebo ho zesměšnit za použití elektronických prostředků – mobilních telefonů a internetu. Jedná se o úmyslné, nepřátelské chování, které se obvykle opakuje. Jednotlivec nebo skupina útočníků ubližují takovým způsobem, že se oběť nemůže účinně bránit.

Kyberšikana je:

- hanlivé a urážlivé zprávy zasílané prostřednictvím SMS, MMS nebo internetu
- zesměšňující nebo ponižující obrázky či videa posílané e-mailem nebo vyvěšené na webové stránce
- zakládání falešných profilů nebo změna původního
- webové stránky, blogy s cílem někoho zesměšnit
- zesměšňování, vydírání, zstrašování, ubližování, ohrožování a obtěžování prostřednictvím komunitních sítí
- krádež hesel
- zneužití identity oběti rozesíláním obtěžujících a urážlivých zpráv pod jejím jménem

Typy kyberšikany

Můžeme rozlišit dva typy kyberšikany – přímé útoky (zprávy posílané přímo obětí) a kyberšikana v zastoupení (využívání druhých pro šikana obětí v kyberprostoru). Kyberšikana v zastoupení je mnohem nebezpečnější, protože se jí spolupachatelé (včetně dospělých) často účastní nevědomky.

1. Přímé útoky

- Posílání obtěžujících, výhrůžných nebo krutých zpráv formou SMS, po e-mailu nebo „kecálcích“ (icq apod.).
- Krádež hesel a následné zneužívání osvojeného účtu.
- Blogování - zveřejňování intimních informací nebo pomlouvání prostřednictvím blogu.
- Zveřejňování choulostivých nebo lživých informací a obrazových materiálů na webových stránkách nebo jejich šíření telefonem – zejména záznamy aktů klasické šikany, násilí páchaného na oběti nebo např. pornografické fotografie s tváří oběti.
- Posílání dehonestujících obrázků přes e-mail nebo mobilní telefony – nejčastěji posílání obrázků, fotografií a video nahrávek spolužáků nebo učitelů – kde je oběť zesměšňována a karikována.
- Internetové hlasování Kdo je super a kdo není? Kdo je největší ----- v šestý třídě? Tyto typy otázek nekontrolovatelně běží v různých internetových hlasováních a všechny jsou vytvořeny někým z blízkého okolí. Staly se novým způsobem, jak děti mohou šikanovat své vrstevníky online.
- Interaktivní hraní – při hraní na herních zařízeních typu X-Box Live a Sony Play Station 2 Network jsou děti v živém spojení přes chat nebo telefonování prostřednictvím internetu s kýmkoli, na koho v online hře narazí. Někdy ostatní slovně napadají, uzamykají před někým hrací místnost, vypouštějí do éteru nepravdivé zvěsti, nebo nabourávají cizí účty.
- Rozesílání zákeřných kódů (viry, spyware, hackování).
- Zasílání pornografických nebo jiných obtěžujících e-mailů a zpráv – útočníci své oběti zapisují do různých hromadných seznamů a jim pak chodí tisíce nevyžádaných zpráv (v případě pornografie je pak například mohou rodiče podezírat z navštěvování erotických stránek).
- Vydávání se za jiného člověka – svoji oběť.

2. Kyberšikana v zastoupení

O kyberšikanu v zastoupení se jedná tehdy, najde-li si agresor pro špinavou práci někoho jiného. Ten je pak většinu času nevědomým komplicem, protože neví, že je využíván k obtěžování jiných lidí. Proto je kyberšikana v zastoupení považována za nebezpečnější.

Příkladem může být zneužívání možnosti upozornění na porušování pravidel, kterou nabízejí provozovatelé různých služeb. Kliknutím na ikonku s nápisem „Varování“ nebo „Upozornění“ je poskytovatel upozorněn, že oběť se dopustila něčeho, co porušuje pravidla. Pokud účastník fóra, uživatel e-mailu apod. poruší opakovaně pravidla, může mu být zrušen účet (Někteří poskytovatelé si jsou možnosti zneužití vědomi a často kontrolují, zda jsou zaslaná varování odůvodněná). V tomto případě je jako nevědomý komplic využit právě poskytovatel připojení. Někdy jsou nevědomými spoluviníky i rodiče oběti. Pokud kyberagresor dokáže nastolit takovou situaci, že to na první pohled vypadá, že oběť dělá něco špatně a její rodiče jsou o tom informováni, často své dítě poté potrestají.

Dítě může být elektronicky šikanované, když

Nepřímé ukazatele

- náhle přestane používat počítač
- často mění chování a nálady
- před cestou do školy trpí bolestmi břicha nebo hlavy
- je nervózní nebo nejisté při čtení e-mailů nebo SMS zpráv v mobilu
- nechce/bojí se chodit do školy nebo vůbec mezi lidi
- je rozčilené, expresivní nebo frustrované při odchodu od počítače se vyhýbá rozhovoru o tom, co dělá na počítači. stane se nepřírozně uzavřené vůči kamarádům nebo rodině
- chodí „za školu“
- zhorší se jeho prospěch ve škole, ztrácí zájem o učení
- pobývá v blízkosti učitelů, vystupuje ustrašeně
- má smutnou náladu, je apatické, někdy naopak nezvykle agresivní
- má poruchy soustředění
- vrací se ze školy pozdě
- špatně usíná, má noční můry
- rychle vypíná monitor nebo zavírá programy v počítači, když se přiblížíte
- tráví u počítače dlouhé hodiny v noci
- je rozčilené, pokud nemůže nečekaně použít počítač
- přehnaně se u počítače směje
- vyhýbá se hovorům o tom, co na počítači vlastně dělá
- používá několik online účtů nebo adres, které ani nejsou jeho
- pokud se nesvěří samo (což je výjimečné), měl by se rodič ptát (na vztahy ve třídě, kamarády)
- ve škole mohou být podezřelé smějící se hloučky žáků kolem počítače

Přímé ukazatele (chování okolí vůči dítěti)

- úmyslné ponižování
- hrubé žertování a zesměšňování
- nadávky
- neustálé kritizování a zpochybňování
- poškozování a krádeže osobních věcí

- poškozování oděvu
- výsměch, pohrdání
- omezování svobody, bití, kopání

Co udělala škola:

1. zjistila rozsah problému na škole dotazníkovým šetřením
2. navrhla strategii v problematice online bezpečí a užívání internetu
3. vymezila jasná pravidla užívání internetu a počítačů, seznámila s nimi všechny žáky v hodinách informatiky
4. vypracovala rady a doporučení ohledně používání internetu a kyberšikany pro žáky a rodiče
5. zpracovala problematiku do prezentací, se kterými jsou seznámeni žáci 5. ročníku v rámci projektu Kyberšikana, který realizuje ŠMP a vyučující informatiky
6. vypracovala Bezpečnostní plán školy, jehož součástí je plán e-bezpečnosti na škole

Literatura k použití:

Člověk v tísní o.p.s., PPPP.: Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele

Kolář, M.: Bolest šikanování

Kolář, M.: Nová cesta k léčbě šikany

Eckertová, L., Dočekal, D.: Bezpečnost dětí na internetu

9.4. Šikana

„Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj.“

Šikanování je nebezpečný jev, při němž je zejména omezována osobní svoboda, svoboda rozhodování, je ponižována lidská důstojnost a čest, mnohdy je obětí ubližováno na zdraví či na majetku.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky, v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.

Za šikanování se nepovažuje škádlení a jednorázová agrese.

Šikanování v třídních kolektivech bývá učiteli rozpoznáváno s obtížemi, ovšem po dlouhodobém zkoumání tohoto fenoménu odborníky, máme k dispozici informace, které můžeme použít při odhalování a rozlišování šikany.

Znaky šikany

Proč se dítě nesvěří, že se stalo obětí šikany:

- strach ze msty agresorů

- strach z reakce rodičů (zklamání rodičů)
- dítě se stydí za své postavení
- strach, že mu nikdo nebude věřit
- strach z toho, že ztratí své kamarády, když bude „žalovat“

Nepřímé (varovné) znaky šikanování

- žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- stává se uzavřeným
- jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- zašpiněný nebo poškozený oděv
- stále postrádá nějaké své věci
- odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Přímé znaky šikanování

- posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet (rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný)
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu, nebo za něj platil
- příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout
- žák se snaží bránit cestou zvýšené agrese, podrážděnosti, odmítání učitelům

Důležitá je spolupráce všech vyučujících, kteří ve třídách učí a mají dohledy na chodbách, musí si všimnout dění ve třídě, stupeň spolupráce nebo rivality, vztahy a situaci ve třídě v hodinách a o přestávkách. Jakékoliv známky chování, odlišující se od normálu, ohlásí třídnímu učiteli.

Pro to, aby bylo možné vztahy ve skupině léčit, napravit je nutné určit stádium, ve kterém se šikanování právě nachází. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině, všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor se dělají legrácky. Klíčové je třetí stadium, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle je jev jasně řešitelný, pak ale přichází ke zlomu, kdy se krutou stává celá skupina a kdy se šikanování stává skupinovým programem.

Vývoj šikanování je rozdělen na:

1. stadium: Ostrakismus

Jedná se o první fázi, ve které agresori neublíží oběti fyzicky. Oběť je „vytěšňována“ na okraj kolektivu, je neoblíbená a není uznávána. Ostatní ji více či méně odmítají, nebaví se s ní, pomlouvají ji, spřádají proti ní intriky, dělají na její účet „drobné“ legrácky apod. Oběť se snaží bránit, proto se u ní začínají projevovat agresivní reakce vůči spolužákům. Když zjistí, že její odpor je marný, uzavře se do sebe. Ve většině případů se u oběti začínají objevovat tři charakteristické znaky:

- velmi rychle se zhoršuje prospěch
- náhle se zhorší schopnost soustředění
- oběť má tendenci navštěvovat nižší ročníky školy

Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. stadium: Fyzická agrese a psychická manipulace

Jedná se o ranou podobu šikanování. Oběť se stává již dříve ostrakizovaný jedinec. Tato fáze obvykle nastává v náročných situacích, kdy se skupina dostává do nějakého stresového napětí. Tento tlak zvenčí se na jedince třídy zvyšuje, agresori si tlak potřebují vykompenzovat, a tak trestají oběť za to, co je jim samotným nepříjemné. Nebo agresor může oběti ubližovat jenom proto, že se nudí nebo si tímto kompenzuje své snížené sebevědomí, pocit neúspěšnosti... Přírozenou reakcí oběti je útek od strachu – záškoláctví, ranní teploty, bolesti hlavy, břicha, sebepoškozování... Prospěch a docházka oběti jsou katastrofální, oběť je svým okolím kritizována za své chování, od rodičů dostává různé tresty.

3. stadium: Vytvoření jádra

Je logickým vyústěním nešetření předchozího stádia ze strany dospělých. Agresori začínají ovlivňovat celý kolektiv, proto ostatní ubližování pouze přihlížejí, nikdo se oběti nezastane. Agresori se stávají na šikanujícím chování závislí. Toto stadium škola nemůže vyřešit sama.

4. stadium: Vytvoření norem

Oběť je stále více tlačena do podřízené úlohy, třída se jasně rozděluje na „vládnoucí třídu“ a „poddané“. Psychika oběti je již tak zasažena, že i ona se stává na šikanujícím chování závislá. Normy agresorů jsou přijaty většinou a stávají se nepsaným zákonem. Autorita učitelů ustupuje zcela do pozadí. Většina členů skupiny se aktivně účastní týrání spolužáka a prožívá při tom uspokojení. I mírní a ukáznění žáci se chovají krutě. I toto stadium řeší odborníci zabývající se poruchami chování.

5. stadium: Totalita

V této fázi dochází k plnému nastolení totalitní ideologie šikanování. Normy jsou jasně nastaveny, v kolektivu vládou agresori, celá skupina je poslouchá na slovo, učitel nemá vůbec žádnou šanci. Agresori ztrácejí poslední zbytky zábran a smyslu pro realitu a jsou nutkáni k opakovanému násilí. Brutální násilí se začíná považovat za normální, dokonce za výbornou legraci. Toto stadium je neřešitelné, celý kolektiv se musí rozpustit.

První pomoc při řešení šikany

Ve škole jsme odhalili šikana. Ze zkušeností vyplývá, že na ZŠ se setkáme s prvním a s druhým stupněm záměrného ubližování, třetí stupeň je vzácný. K vyšetřování šikany vedou dva hlavní důvody:

1. **přímo alarmující** – informace rodičů, spolužáků, zoufalá reakce oběti, náhlé „provalení“ šikany
2. **nepřímo varující** – jsou málo zjevné, jsou to nenápadné projevy šikanování v přítomnosti učitele, skryté volání oběti o pomoc

Následuje odhad závažnosti onemocnění

Krok č. 1 – cílem je odlišení šikany od škádlení. Sledujeme chování, spolupráci, vztahy a celkovou atmosféru v kolektivu.

Krok č. 2 – sestavení základní vnitřní mapy šikany.

Vnitřní mapa šikany

1. Šikana ze tří praktických pohledů
 - a) vnější pohled – určíme počet obětí a počet agresorů, závažnost a četnost agresivních projevů a stanovíme dobu, po kterou šikanování trvá a určíme místo šikanování
 - b) závislost – posoudíme vzájemné vztahy mezi agresory a oběťmi a odhadneme intenzitu závislosti (je-li přítomna)
 - c) porucha vztahů – odhadneme, o jaké stadium šikany se jedná
2. Formy šikany
 - a) základní forma (Kolář, 2011)

Šikana podle typu agrese – prostředku týrání	fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana – jako specifická forma psychické šikany
Šikana podle věku a typu školy	šikana mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhého stupně, učni, gymnazisty..., šikana mezi vysokoškoláky
Šikana z genderového hlediska	chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům
Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení	na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, případně výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko-autoritativní systém
Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů	šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod.

- b) neobvyklá forma – šikana krajně ohrožující bezpečí pedagoga život oběti, zaznamenáme nějaké zvláštnosti u přímých a nepřímých účastníků šikany

Krok č. 3 – určení typu scénáře pro základní typ léčby – co škola zvládne sama a kdy potřebuje pomoc zvenku

Scénář pro situace, které škola zvládne sama (počáteční šikana s běžnou formou)

1. odhad onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. rozhovor s informátory a oběťmi
3. nalezení vhodných svědků
4. individuální rozhovory se svědky
5. zajištění ochrany obětem
6. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovorů:
 - a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
 - b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. realizace vhodné metody:
 - a) metoda usmíření
 - b) metoda vnějšího nátlaku (výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. třídnická hodina
 - a) efekt metody usmíření
 - b) oznámení potrestání agresorů
9. rozhovor s rodiči oběti
10. třídní schůzka
11. práce s celou třídou

Rozhovory s informátory, oběťmi a svědky uskutečníme tak, aby to ostatní nevěděli.

Nejdůležitější je vypracování přehledu hlavních typů agresorů (iniciátorů, aktivních účastníků), u jmen si přesně poznamenáváme údaje kdy, kde, jak a komu co udělali.

Ve chvíli, kdy je vyšetřování šikany dokončeno, máme potřebné informace, přistoupíme k druhé části – nápravě. Pro nápravu lze použít dvě zásadně odlišné metody – metodu vnějšího nátlaku a metodu usmíření. Každá z těchto metod by měla vézt k zastavení šikanování, obnovení platnosti oficiálních norem a zabezpečení ochrany obětí.

Metoda vnějšího nátlaku

Tato metoda bývá používána nejčastěji. Jejím záměrem je přinutit trestem a strachem viníky k zastavení agresivního chování a k dodržování oficiálních norem. Pedagog nekompromisně chrání „právní řád“ žáků, který je pilířem bezpečí žáků. Potřeba razantnosti a potřeba zajistit bezpečí všem ohroženým vyžaduje, aby metoda zahrnovala tyto tři součásti:

1. Individuální nebo komisionální rozhovor – lze aplikovat až po úspěšném dokončení vyšetřování případu. Rozhovor by měl být veden pouze s jedním agresorem a případně jeho rodiči a pedagogové by při něm měli využít skupinové dynamiky. Důležitá je snaha zmírnit šok rodičů z informace a přesvědčit je, že nechceme dítěti ublížit, ale pomoci mu. Je však nutné trvat na faktech a v žádném případě neprozradit zdroje informací. Tady nabízím podle Michala Koláře osvědčenou posloupnost jednání:

A. Seznámení rodičů s problémem

- B. Postupné vyjádření všech pedagogů
- C. Vyjádření žáka
- D. Vyjádření rodičů
- E. Rozhodování komise za zavřenými dveřmi
- F. Seznámení rodičů a žáka se závěrem komise

2. Oznámení o potrestání agresorů před celou třídou – druhou, nezbytnou součástí nátlakové metody je informování žáků celé třídy o závěru výchovné komise. Škola tím vyjadřuje jednoznačné a pevné stanovisko: Šikanování nebude trpěno! Viníci budou při odhalení potrestáni! Úkolem pedagoga v této fázi metody je přesvědčit žáky, že učitelé dokážou spolehlivě zajistit ochranu slabých před silnými a respektování kázeňských norem školy.

3. Ochrana oběti – je poslední součástí metody nátlaku. Do skrytého života skupiny musí být zabudována bezpečnostní pojistka, která pedagoga okamžitě varuje při hrozícím nebezpečí. Bezpečnost oběti můžeme také posílit některými z následujících způsobů: setkávání pedagoga s informátory, stanovení ochránců oběti, zprostředkování péče v odborném zařízení a udržování kontaktu s jeho pracovníkem, vytvoření „horké linky“ s rodiči.

Metoda usmíření

Tato metoda je od předchozí odlišná. Místo donucení k vnější poslušnosti se sleduje vnitřní proměna vztahů mezi oběťmi a agresory. Důraz se klade na změnu, to znamená na odbourání agresivního postoje, domluvu a usmíření mezi aktéry šikanování. Místo potrestání nastupuje společné řízené hledání nápravy v neformální atmosféře. O změnu se usiluje prostřednictvím sdílení odlišných pocitů jednotlivých aktérů a podpora schopnosti agresora vcítit se do oběti, mít s ní soucit, pochopit její utrpení. Nápravnou emoční zkušenost lze někdy u agresora vyvolat i v rámci citlivého komisionálního pohovoru. Pokud je agresor přístupný určitému náhledu a je ochoten svou chybu napravit, lze jej potrestat pouze symbolicky.

Tuto metodu nemůžeme samozřejmě použít za všech okolností, pouze v přísně vymezených případech, například u nebrutálních forem prvního a druhého stadia šikanování, a to u dětí i mládeže, zejména pak u dětí mladšího školního věku. I metoda usmíření má své součásti, u kterých je vhodné zachovat následující posloupnost:

1. Nejnutnější diagnostika – V první řadě je nutné provést nejnutnější diagnostiku vnějšího obrazu šikanování a odhadnout jeho vnitřní vývoj. Ze strategie první pomoci použijeme pouze rozhovor s informátory a oběťmi, nalezení vhodných svědků a rozhovory se svědky. Když se v této fázi neprokáže vhodnost metody, lze přejít na metodu vnějšího nátlaku.

2. Rozhovor s obětí – Při rozhovoru společně s obětí zvážíme, jestli je při řešení vhodnější zvolit metodu usmíření nebo vnějšího nátlaku. Oběti vysvětlíme průběh druhé metody, poté společně zvážíme, který krok je vhodnější. Velmi důležité je oběti opravdu naslouchat, maximálně ji podpořit a povzbudit. V rámci rozhovoru lze použít i pomocné techniky, např. kresbu, asociace ke slovům, písemnou formu a další.

3. Rozhovor s agresory – Tento rozhovor slouží pro posouzení možností náhledu a empatie agresorů. Pokud je u agresorů patrná určitá otevřenost ke změně, je jim také nabídnuto usmíření s obětí. Při jejich souhlasu následuje společné setkání.

4. Společné setkání a hledání nápravy – Usmíření se účastní agresori, oběti, také i další žáci. Skupina by měla být vybrána tak, aby se dosáhlo co nejpříznivější konstelace, a tím i nápravy. Nejvhodnější bývá pozvat žáky, kteří sympatizují s obětí, a další pozitivní třídní autority. Velikost skupiny se pohybuje od dvou do patnácti žáků, nejjednodušší je ovšem sestavit co nejmenší skupinu účastníků. Informace, které žákům předáme, musí odpovídat jejich věku a potřebě situace. Zařadit můžeme cvičení pro „ponoření“ agresorů do problému, podporující jejich empatii a náhled. Následovat by měla omluva a usmíření. Skupina předkládá návrhy pro

nápravu. Na závěr následuje shrnutí průběhu usmíření, včetně návrhů a domluva dalšího setkání, na němž se posoudí situace po stanovené době.

Šikana z hlediska trestního zákona

Šikanování může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění

- vydírání - § 175 trestného zákoníku
- omezování osobní svobody - § 171
- zbavení osobní svobody – § 170
- útisku - § 177
- ublížení na zdraví - § 145 – 146
- vraždy - § 140
- loupeže - § 173
- násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci - § 352
- poškozování cizí věci - § 228
- znásilnění - § 185
- kuplířství - § 189
- nebezpečné vyhrožování – § 353
- nebezpečné pronásledování - § 354
- mučení a jiné nelidské a kruté zacházení - § 149

Povinnosti školy ohledně šikany

V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je škola povinna:

- vytvářet podmínky pro zdravý vývoj dětí, žáků a studentů a pro předcházení vzniku rizikového chování
- zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit
- poskytovat dětem nezbytné informace nutné k zajištění jejich bezpečnosti a ochrany

Při vyšetřování šikany musíme pamatovat na to, že dětská paměť a schopnost pracovat s vlastním proviněním je krátkodobá. Stanovením kázeňského opatření dáváme najevo, že nebudeme tolerovat násilné jednání, ale budeme proti němu rázně vystupovat. Naším hlavním cílem v tomto případě nebude trestat, ale pokusit se obnovit narušené vztahy a dát věcem ztracený řád.

Škola vypracovala krizové plány, se kterými byl seznámen každý pedagogický pracovník a které jsou k dispozici v každé sborovně.

9.5. Krizový plán školy

I. scénář – pro počáteční stádia šikany

1. Rozhovor s informátorem a s oběťmi

2. Nalezení vhodných svědků a rozhovor s nimi
3. Ochrana oběti
4. Individuální rozhovor s agresory
5. Schůzka rodičů agresora a výchovné komise (třídní učitel, školní metodik prevence, výchovný poradce a vedení školy). Pokud je agresorů více, jsou zváni postupně.
6. Seznámení rodičů s problémem
7. Postupné vyjádření všech pedagogů
8. Vyjádření agresora
9. Vyjádření rodičů agresora
10. Rozhodování komise za zavřenými dveřmi
11. Seznámení agresora a rodičů agresora se závěry komise
12. Rozhovor s rodiči obětí
13. Oznamení a potrestání agresora před třídou
14. Práce s celou třídou

II. scénář – pro výbuch skupinového násilí

A. První (alarmující) kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku- bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Ukončení násilí – bezprostřední záchrana oběti a zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

3. Zalarmování pedagogů na poschodí, informování vedení školy
4. Poskytnutí první pomoci oběti – zajištění první pomoci, zavolání záchranky, zajištění doprovodu zraněného dítěte do nemocnice, informování rodičů
5. Zapamatování si svědků incidentu a zabránění domluvě na křivé výpovědi
6. Kontaktování Policie ČR, navázání kontaktu se specialistou na šikanování

C. Vyšetřování

7. Rozhovor s obětí a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Provedení individuálních, případně konfrontačních rozhovorů se svědky
10. Provedení rozhovorů s agresory, případně konfrontace mezi agresory

Spolupráce s rodiči

Škola aktivně spolupracuje s rodiči na ochraně dětí před šikanou. Se školním Programem proti šikanování se rodiče mohou podrobně seznámit na webových stránkách školy. Zde také uvádíme kontakty na poskytovatele poradenských a dalších služeb týkajících se problematiky šikanování.

Rodiče jsou pro dítě zdrojem porozumění, opory a ochrany. Rodiče by si u svých dětí měli všimnout nejrůznějších projevů, které by mohly být známkou šikany. Pokud se jim dítě se svým trápením svěřil, je velmi důležité, aby jej nejen vyslechli a věřili mu, ale aby ho také podpořili a dali mu najevo, že jej mají rádi. Když se dozvedí, co se stalo, měli by neodkladně navštívit

školu, nejlépe společně a informovat ředitele školy a třídního učitele. Škola dále postupuje podle vypracovaného krizového plánu.

Spolupráce se specializovanými institucemi

Při prevenci šikany na škole je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence a výchovného poradce se specializovanými institucemi – PPP, SVP. V případě, kdy je podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), oznamuje ředitel školy tuto skutečnost Policii ČR. Organům sociálně právní ochrany dítěte oznámí všechny skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.

Cílem snažení pracovníků školy je zajistit na škole bezpečné a podnětné prostředí, ve kterém se budou všichni cítit příjemně. Prostor plné důvěry, úcty a dobrých vztahů. Je to „běh na dlouhou trať“. Výsledky neuvídíme okamžitě, ale věřím, že společnými silami se budeme k našemu cíli pomalu, ale jistě přibližovat. Jak budeme úspěšní, to nám ukáže čas.

10. Řešení přestupků

Menší přestupky proti školnímu řádu se řeší napomenutím a důtkou třídního učitele, ty závažnější důtkou ředitele školy. Chování žáka ve škole a na akcích pořádaných školou se v případě použití klasifikace hodnotí na vysvědčení stupni:

- a) 1 – velmi dobré
- b) 2 – uspokojivé
- c) 3 – neuspokojivé

Přestupek a postih se řeší se zákonným zástupcem žáka za přítomnosti vedení školy, výchovného poradce a třídního učitele. Záškoláctví se řeší s MÚ Dobříš, odborem sociálně právní ochrany dětí.

11. Školské poradenské pracoviště

Na škole pracuje výchovný poradce pro I. a II. stupeň, dva speciální pedagogové a školní metodik prevence.

Výchovný poradce – spolupracuje s PPP, Střediskem výchovné péče, odd. sociálně právní ochrany dětí a Policií ČR. Projednává jednotlivé případy se žáky, rodiči a třídními učiteli. Zajišťuje odbornou pomoc při volbě budoucího povolání žáků, spolupracuje s Úřadem práce. V rámci předmětu Pracovní činnosti v 9. ročníku uskutečňuje návštěvy Úřadu práce a výrobních podniků v okolí Dobříše.

Školní metodik prevence – spolupracuje s ředitelem školy, výchovným poradcem, rodiči a učiteli. Projednává jednotlivé případy se žáky, rodiči a třídními učiteli. Zajišťuje další spolupráci s organizacemi zabývajícími se prevencí. Ve školním roce 2007/2008 dokončil na základě vyhlášky 317/2005 Sb. specializační studium pro metodiky prevence.

Žáci mají možnost se obrátit **kdykoliv** s jakýmkoliv problémem na výchovného poradce, školního metodika, třídního učitele nebo učitele, ke kterému mají důvěru. Konzultační hodiny výchovného poradce jsou každé pondělí od 12.00 do 13.00 hod a od 15.15 do 16.15 hod.

Školní metodik prevence poskytuje konzultace v pondělí od 8.00 do 8.45 hod., ve čtvrtek od 9.55 do 10.40 hod. a kdykoliv podle potřeby a dohody.

12. Spolupráce s rodiči a další aktivity školy

Rodiče jsou informováni o tom, co se děje ve škole na třídních schůzkách, formou individuálních rozhovorů, prostřednictvím informačního panelu, regionálního tisku nebo webových stránek školy.

Se školou spolupracuje občanské sdružení „Sdružení rodičů a přátel školy při základní škole“. Zástupci rodičů z jednotlivých tříd tvoří Radu rodičů SRPDŠ. Rada se schází dle potřeby. Zde jsou zástupci rodičů podrobně informováni o výsledcích vzdělávání žáků, o personálním zajištění výuky, o aktivitách a prezentaci školy na veřejnosti, úrovni materiálního zabezpečení výuky, záměrech a dalším rozvoji školy.

V souladu s § 167 zákona č.151/2004 byla na základní škole zřízena Městem Dobříš tříčlenná školská rada, která plní úkoly vyplývající z ustanovení §168 uvedeného zákona.

Zákonní zástupci žáků mají možnost vyjádřit své názory a vyměnit si je s učiteli kdykoliv na třídních schůzkách nebo na individuálních konzultacích. Zajištění vysoké informovanosti rodičů a dobrá komunikace s rodiči je jeden z hlavních cílů naší školy.

Na škole je zavedena nástěnka, která žákům poskytuje informace ohledně linek a center, na kterých žáci mohou najít pomoc a radu. V tomto školním roce je opět zahájena činnost školního klubu, která je nabídnuta jako forma volnočasové aktivity.

13. Zařízení zabývající se problematikou primární prevence

K-centrum, Příbram, tel. 318 622 010

Pedagogicko-psychologická poradna v Příbrami, tel. 318 624 085

Středisko výchovné péče Příbram, tel. 318 632 266

Městský úřad Dobříš – sociální odbor, kurátor Bc. V. Brejcha, tel. 318 533 361

Zdravotní ústav se sídlem v Kolíně, pobočka Příbram, tel. 318 629 324

Nová poradna pro bezpečný internet, www.internethelpline.cz

Internetová linka bezpečí, pomoc@linkabezpeci.cz

Linka bezpečí pro děti tel. 116 111 (zdarma a anonymně)

Linka důvěry Dětského krizového centra tel. 241 484 149 (zdarma a anonymně), 777 715 215

Další pomoc prostřednictvím aplikace Skype na adrese (skype jméno) ld_dkc v časech:

pondělí až čtvrtek 14.00 – 22.00, pátek až neděle 10.00 – 22.00

Rodičovská linka tel. 840 111 234

Linka vzkaz domů, tel. 800 111 113, mobil 724 727 777

Drop-in nonstop linka pomoci, tel. 222 221 431

Národní linka pomoci AIDS, tel. 800 144 444

Další informace:

www.linkabezpeci.

www.elinka.iporadna.cz (chat Linky důvěry Dětského krizového centra pátek až neděle mezi 14.00 až 18.00)

www.linkaduverydkc.cz

www.napisnam.cz

www.saferinternet.cz

www.bezpecne-online.cz

www.protisikane.cz

www.minimalizacesikany.cz

www.sikana.org

www.e-bezpeci.cz

Nahlášení nezákonného a nevhodného obsahu na internetu:

- linka Policie ČR (aplikace.policie.cz/hotline)

- Horká linka (www.horkalinka.cz)

- Internet Hotline (www.internethotline.cz)

14. Závěr

Minimální preventivní program je součástí výchovy a vzdělávání žáků po celou dobu povinné školní docházky. Účastní se ho pedagogický sbor, žáci, rodiče a odborníci. Jeho efektivitu je možné zjistit mnohdy, až když žáci opustí školu a dokážou, zda se umí uplatnit v konkurenční společnosti svých vrstevníků bez „různých pomocníků“. Naší snahou je, aby se co nejvíce žáků dokázalo ubránit bezohledným vlivům a nátlakům part, sekt i jednotlivců. Takže co dělat? Nadále věnovat zvýšenou pozornost všem negativním projevům, které se stále objevují. Vhodně kombinovat celoroční působení s jednorázovými akcemi, nevynechávat rodiče, kteří společně se školou musí připravit děti na život ve společnosti, kde se užívají drogy a kde na ně číhají nejrůznější rizikové situace, zajistit spolupráci vyučujících Výchovy ke zdraví a Občanské výchovy, spolupracovat s PPP, Střediskem výchovné péče a dalšími organizacemi při řešení krizových situací.